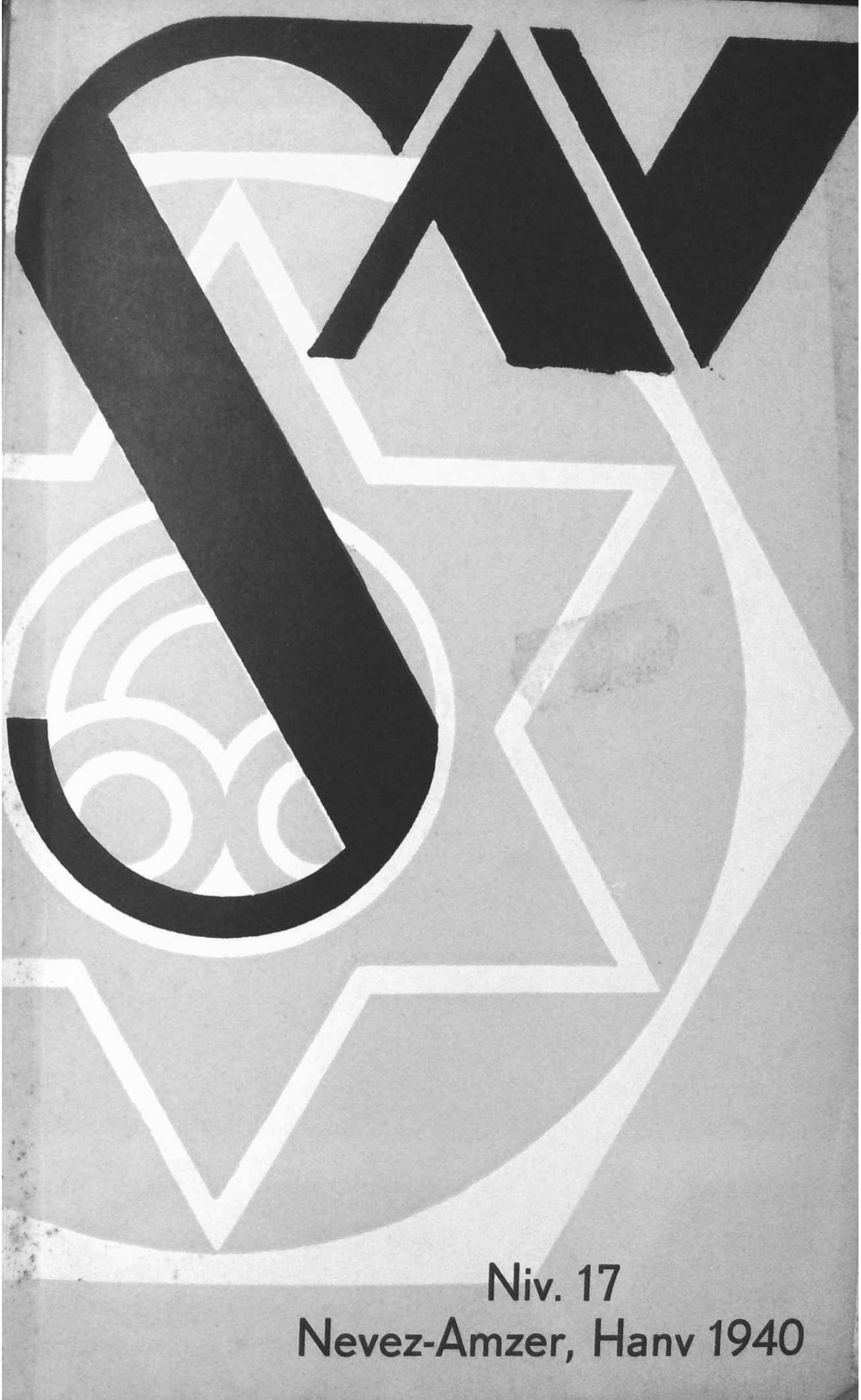
Niv. 17
Nevez-Amzer, Hanv 1940

D'AL LENNERIEN

Evel ma ouzit SAV a oa bet harzet outi dont ermaez abaoe an niverenn 16. Setu hon doa krouet eur gelaouenn nevez, hec'h ano « Dalc'h ».

« Dalc'h » a oa war ar wask e derou miz mae e ti ar mouler hag an amprouennou anezi a oa c'hoaz etre daouarn an ensellerez-skridou pa zeuas diskar Bro-C'hall.

Hervez hon eus klevet, « Dalc'h » a oa ivez da veza mouget, he merour Maze hag ar sekretour Daniel da veza kastizet dre urziou uhel verour Bro-C'hall ar c'houlz-se, ar juzeo Mandel.

Digouezet an ehan-brezel ec'h adkemeromp anevez an ano SAV peogwir ez eo dija anavezet met lezel a reomp dindan an ano SAV niv. 17, niverenn genta Dalc'h evel m'eo bet moulet e derou miz mae hep kemm ebet :

— da genta evit mirout ouz kresk an dispign.

— d'an eil da lakaat hol lennerien d'ober eun distro war an amzer dremenet ha da ziskouez d'ezo splann penaos eo bet argaset ar brezoneg epad ar brezel. Ne vo ket eta da gaout abeg ma lennit war an niverenn-man eun nebeut skridou ha dreist-holl eun nebeut keleier n'emaint ken diouz an amzer a-hizio.

— Ha breman, bretoned, dao d'ezi evit Breiz.

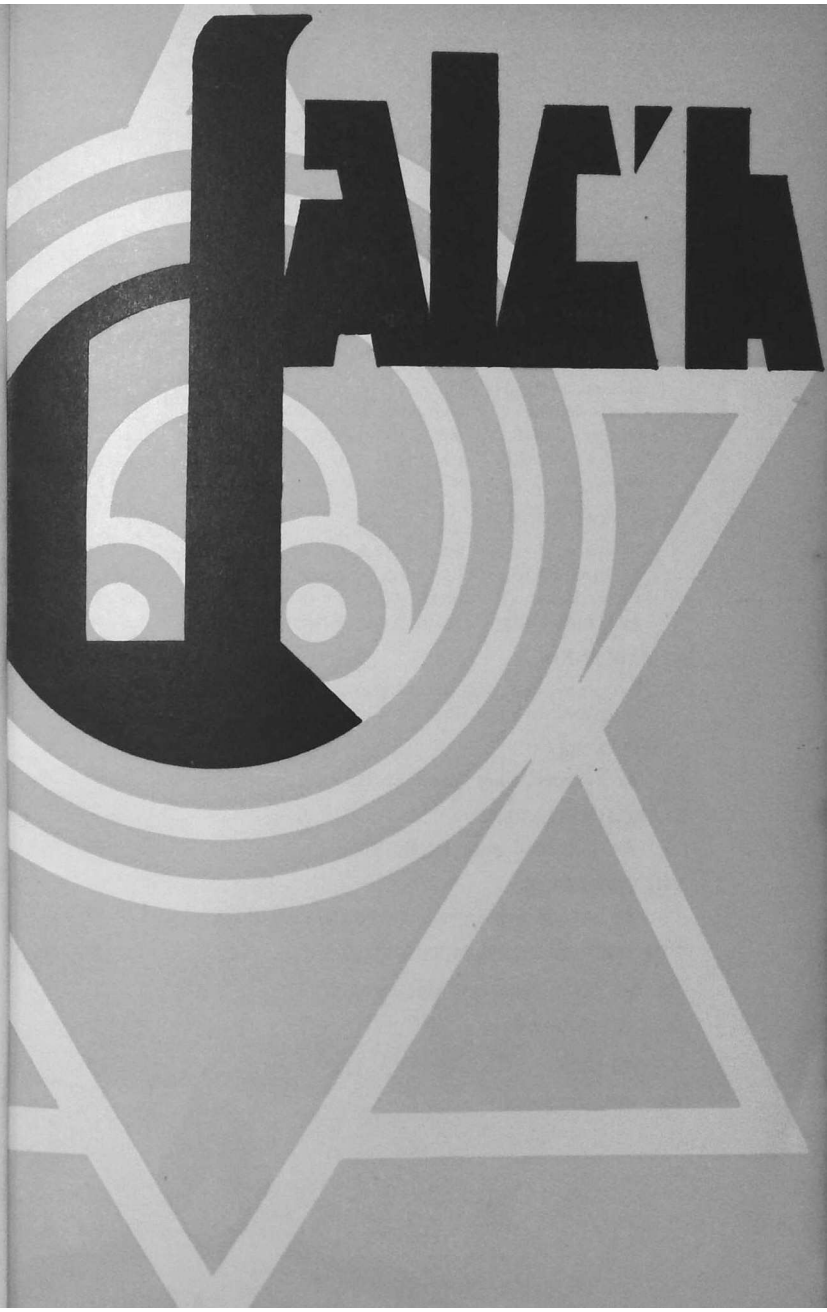
GALA'H

TAOLENN

Pajenn

I. D'AL LENNERIEN, gant ar Sperneier 1

II. BARZONEGOU.

Hekleo, gant Alan 5
Stella Maris, gant Maodez Glanndour 7
Noz-veiz, gant Maodez Glanndour 8
Evit ar frankiz (barzoneg-werz), gant Fanch Gwegen 10
Maro Aïno, ar plac'hig werc'h (troidigez) 21

III. KONTADENNOU.

Ar vatez hag ar gorriganed (troidigez) gant More 34
Ar biniou arc'hant (troidigez), gant More 35
Breur Lirzin (troidigez), gant Erwanig 37
Ar c'hofad kignez, gant Yeun Vriant 53

IV. FABLENNOU.

Ar pevar den dall (troidigez) 55
Kuzuliou an ejen d'ar vuoc'h, gant Klaozenneg 56

V. DANEVELLOU.

Ar sourded, gant Yeun ar Go 58

VI. BURUTELLEREZ.

An dra reta, gant D. K. Kongar 62

VII. YEZOURIEZ.

Ar son CH hag ar ger CHADENN, gant Iaktimagus .. 66

VIII DRE AR C'HELAOUENNOU 69

IX. AR BREZONEG ER C'HENWERZ 71

X. FENTIGELLOU 73

XI. KELEIER 75

XII. EMBANNEREZ.

HEKLEO

Sed te va bro
Tal ouz tal ganin.
Doun, em c'halon e sko
'Vel euriou a gevrin

Va gwelout a rez
O vont a-hed an traez,
Pa vez an tonn herrek,
Pe harpet er garreg
En noz, en dez.

Pardaevez ha mintin
Abaoe m'eus ouzin
Ez omp
Lez da vor, leun hirvoud
Ha me
Keneiled ar bezin.

Komzomp
Pa n'eus den
Da regi hor c'halon.

Kalz geriou n'int ket ret
Ha ma fell d'it
E chomin mut

Peur e tihuni 'ta
D'eur bed neve ?

Lochennouigou war ar mene'
Gant ho torig
Ato, digor :
O na trist ê !

Peur e tihunot-hu
Da c'halv ar mor,
D'ar gwir vuhe' ?

Ha c'houi,
Bigi !
Moredet holl
War an traez gleb
M'omp en argoll !

Peur e tihunot-hu ?
N'imp ket da goll.

Na kaer e ve !

ALAN.

STELLA MARIS

Ez kalon veo 'n deus labouret ar c'hleze dir,
Ar c'hleze-tan a zo aet tre, lemm-kriz,
Ha junt da gorf gant da spered en deus troc'het.

E toull-kuz ar gouli e strilh eun daeraouenn,
Evel eur berlezenn en luc'h gliz ar beure,
Eur berlezenn dreist priz, berradur an hollved ;

Ar sterenn ma flammin tan roz ar garantez,
An hini ne gaver 'met e mor ar c'houervder,
Hag a roer, 'vit he frena, e beadra, gant emziouer.

Ar berlezenn e skrin milzin da galon c'hlan,
He deus bamet ar roue meur, profet d'ezañ ;
He c'hemeret en deus en e zaou viz, tener,

Ar berlezenn hep priz, sterenn ar mor
Ha 'kreiz e dal, 'n e gurunenn 'n deus he laket
Da vlenia war an hent, an eneou diroudennet.

Maodez GLANDOUR.

NOZ-VEIZ

Ael an hinon en deus skoet
Taol ar c'hel ouz gong ar loar :
An noz o tonet !
Piou a glevas 'met ar stered
Hag a dridas gant ar son,
Nemet eur glesker-jad war lez al lenn
A selle gant daoulagad bras.

A noz, a zisrannerez, dourn diwisker,
Dibourc'h kriz ar bed !
A, diskuilh c'hoaz e galon noaz !
Setu ar boudou teirlodennet :
Danvez, buhez, meiz.

Eur spered drant a bign
Gant an tri derez meur.
Divountet 'n deus gant e droad kleiz
Ar bazenn du, an douar marv.
Divountet 'n deus gant e droad dehou
Houl touellus luc'h al loar ;
Eman a-stok ouz sked ar stered.

Sklaerder meizel rentet d'az kwir-vro !
A, lod an dudou eo an hunvre,
Lod ar vediz, ar c'housk maro.
Douar, maro !
Sklaerder meizel
Nemet dour al lenn
A c'hell da vezeloura ;

Nemet dour daoulagad du
Ar raned-jad a sonj, a sonj ;
Nemet dour-lenn an ene sioul a brederenn !

Ramz ar meiz el liorz-noz
En deus kutuilhet bleuniou-ster,
E lestr e galon 'n deus o renket,
'Leiz e veiz e c'hoursav frondou.

'Met o tiskenn, pa 'n deus stoket
Beg e droad ouz ar voull-pri,
En deus taolet eur c'hoarzadenn
He deus spontet an duoni.
Hag ar vediz divoredet, 'n o gourvez dispi,
P'o deus klevet skrij e galon
O deus laret : « 'mañ o sodi ».

meurz 1940,
Maodez GLANNDOUR.

Evit ar Frankiz

Ar barzoneg kaer-mañ a zo bet savet eun nebeut bloaveziou 'zo. Displeget en deus an oberour ennañ an darvoud skrijus a c'hoarvezas e Roskannou, e parrez Goezeg, er bloaz 1590. N'eo ket, avad, e skridou ar chaloni Moreo, a oa o veva en amzer-se hag en deus aozet eul levr diwarbenn ar pez a zo bet tremenet e Breiz e-pad brezeliou ar Re-Unanet, en deus ar barz kavet danvez e bez-labour.

E-lec'h ober eur barzoneg diazezet en eun doare rik war an istor, en deus kavet gwelloc'h displega ha kaeraat ar pez a lavar e genvroiz a barrez Goezeg eus Rozkannou hag an traou euzus en em gavas ennañ, rak chomet eo beo c'hoaz en o zouez eñvor fromus eun dra ken spontus-all.

Evel ma c'hoarvez alies pa vez meneg eus darvoudou an amzer goz, n'eo ket heñvel tamm ebet kredenn tud Goezeg ouz ar pez en deus skrivet ar chaloni Moreo.

Kement-se, avad, ne vern ket kalz peogwir e ro tro d'imp da lenn eur barzoneg kaer-meurbed chomet diembann betek hen hag a zo savet en eur yez pinvidik ha plijus.

Gwech-all, en amzer goz... E maner Rozkannou.
Morlarjez 'hed ar bloaz gant Ronan ha Rannou.
Eun devez, koulskoude, pe gentoc'h eun nozvez,
Evit lida gant reuz dijentiled divez,
An ebat, ar safar, ar youc'h a oa kreñvoc'h
Eget er barrez holl da geñver fest an oc'h...

Ar c'hastell a zo leun a varc'heien dispont,
Ganto bep a strollad floc'higou divergont.
Tro-dro d'an daol ledan, war skinier derc'h (1) dero,
Emaint o riñsa piz podadou gwin bero...
E penn an daol, ar c'hont, skrijus meurbed e zremm,
Eun dremm kriz ha teñval gant e zaoulagad lemm
Sanket doun en e benn, evel diou c'hlaouenn ru,
O lugerni gant feulz dindan kulvennou du,
Krasmanenet e liou, louedet e varo
Ha louedet e vleo dindan koad eur c'haro
A sav evel kerniou, war e dog kroc'hen louz...
Evel laouen ez eo da veza 'kreiz an trouz,
Hag eur c'hoarz yud, eur c'hoarz hag a ra poan,
A red, bep an amzer, war e vuzellou tan.
— « Evomp, paotred, debromp, youc'homp a bouez hor [penn !
Buhez plijadurus da ouenn ar varc'heien !
Chouchenn ha gwin-ardant, merc'hed ha plijadur ! »
Hag e vouez a zislonk eur youc'hadenn hudur
E-pad ma sav e zourn, krog en eur penn-maro,
Da lonka gwin melen mesket gant gwad taro.

Eur youc'h gouez a ziston ken na dregern al lez...
En tu dehou d'ar c'hont-meur emañ marc'heg Lezvez,
Eun den ront ' vel eur voul, gant choterellou flour
Ledet war e vruched da zisheolia daou dour.
Badaouet eo peuz-vat hag eur mell glaourenn
Her rent doñjerusoc'h eget eul loudourenn.
Eur ganaouenn-vezvier a stag ouz e c'henou,
Enoeüsoc'h kant gwech eget trouz milinou.

En tu kleiz da Ronan 'mañ baron Kerrosparz,
Mab d'eur vamm botez-toull ha d'eun tad labour-garz.
War e vuzellou moan, en e zaoulagad briz,
E weler youlou fall, eur galon sec'h ha kriz ;

(1) Derc'h = ar c'hoad a zo e kreiz eur wezenn dindan ar gwignen hag ar rusk.

Pa zigor e c'henou da deurel malloziou
E weler, gant enkrez, diou renkennad skilfou.
— « Buhez hir da Ronan ! Bleud flour askorn kouer,
Brevet gant ar vilin, d'ezañ leiz e laouer !
Plijadur d'ar c'hont-meur ! Hag e-lec'h gwad taro,
Ra gavo gwad kristen e deon ar penn-maro ! »
Evit rei d'e venoz muioc'h a hudur c'hoaz
E ra van da laza gant e c'hourgleze noaz.

E kichen ar re-mañ ez eus marc'heien-all
Gant eun dremm ken diviñs hag eur galon ken fall,
Evel hini Kergoel hag hini Poull-Morgan.
Ar roñfl a oar yudal, e kreiz trouz an emgann,
E soniou kriz ha taer evit brouda fulor
E kalonou dichal, war-nes koll ar viktor.
Hag houmañ gounezet, ar roñfl eus e delenn
A denn son ar gwad ruz ha kan ar sistr melen.

Hag er penn-all d'an daol, evel eur mesaer
Ken fall ma 'z eo gwisket, emañ Lanig al Laer,
Gant e zaoulagad tromp ha gant e sellou treuz,
O c'hedal an eurvad a vo kement a reuz
Ma c'hello skoacha mat ar c'haliri arc'hant
Ruz atao gant ar gwad, tomm gant ar gwin-ardant.
Hag en daou du d'ezañ, daou varon, daou ganfard,
Daou vreur hag a werzfe, gant o c'halon drubard,
Ar c'hont-meur e-unan ha, zoken, o mignon,
(Ma c'heller, evel-se, envel eur seurt lampon),
Ma gavjent e lec'h-all muioc'h a blijadur,
Brasoc'h berniou danvez ha gwelloc'h lonkadur.

O ! pebez kurunenn en-dro d'ar c'hrisa bleiz !
O ! pebez kelc'h diaoulek a lamponed difeiz !
— « Tan ha kurun, paotred, debromp, evomp atao ;
A-raok an hanter-noz ne vo ket jabadao !
Met an eur-se sonet, betek warc'hoaz vintin

E c'hellimp holl fringal da heul eur son sklintin ».
Eur menoz ken hudur a blij da bep hini
Hag holl e ragachont 'vel eur vandenn vrini
Keit ha ma ruilh, a-daol, eus ar c'haliri fank,
Ar gwin gwadigellet er gourlanchennou frank.

Ar marc'heg a Lezvez, re-garget, a zislonk
Begadou treñk-pudask leiz e c'henou marlonk.
Ker mezvet eo bremañ ma ruilh a stok e fri
Evel eur bern lorgnez e kreiz eur vouilhenn-bri.
— « Tan foultr, eme Ronan, n'eo ket gwall-fall va sistr
Peogwir 'lak' er stad-se Lezvez, ar paotrig mistr ».
Eur youc'hadenn ken skiltr, ma tregern ar c'hastell
Ha ma red an hekleo war askell an avel,
Eo respont ar baotred...
Dre gleuz ar siminal
E tiston eun trouz groñs, evel tud o youc'hal
'Diavaez ar maner... « Klevit anal Paol Goz
O tont d'e vignoned da zegas e vennoz ! »
'Vit an eil gwech eur youc'h er siminal a yud.
An taol-mañ, sebezet, ar c'hont-meur a chom mut.
Aon en deus da gompren... Eun deirvet youc'hadenn
« Rostomp Ronan, ar bleiz ! » ha sked eul luc'hedenn
O tarlipat ar gwer, flemmus evel eur wal,
A sank doun en e benn emañ 'kreiz an tan-gwall.
Hag, evit gwir, er-maez eo peget-mat an tan
En eur c'helc'h klozet-start gant plouz ha gant balan,
Gant keuneud ha gant strouez, gant lann sec'h ha gant
[brug.
Ya ! tro-dro d'ar maner an tan-gwall a zo lug ! (1)

*
* *

Tra m'edo morlarjez o ren er Rozkannou,

(1) Lug = mougus.

Er bodadegou-noz, e goueled al lannou,
Ar c'hont a oa barnet gant kouerien kadarn,
Bodet evit tamall ha bodet evit barn.
Eun nozvez teñval-sac'h, e traon roz Kergelenn
Dindan eun dervenn vras a voud 'vel eun delenn,
E kichen eun daol-vaen, ruz atao gant ar gwad,
En em gavas a-bred kouerien a bep oad,
Merc'hed ivez, zoken, ha d'o heul bugale
Ken yaouank, ken tener, m'o doa poan o vale.
Deut e oant eus Goezeg, eus Sant-Toz hag eus Laz,
Gant o foñsinou dir ha gant o fennou-baz,
Entanet o c'halon gant an hevelep youl :
Beza digabestr-kaer en o maeziou sioul,
Hag, evit-se, laza kont-meur ar Rozkannou
O gwaske kement-all...
« Ya ! Maro d'ar Rannou ! »
Pignet war an daol-vaen, eun den koz, kont al Lok,
A lavar da genta, gant eur vouez groñs ha rok,
Ar poaniou gouzañvet e-pad ouspenn dek vloaz,
An trubuilhou pounner a bouez war e ziouskoaz...
— « Skuiz-bras oun, va mibien, o ya ! Skuiz eo ho tad
Ouz ho kwelet breset dindan al lousa troad
Hep na savfe nikun, evit difenn ho kwir,
Gant e galon kadarn ha gant e boñsin dir.
Va chouk a zo kroummet, va brec'h a zo dinerz,
Met va c'halon frailhet a gemer atao perz
En ho melkoni treñk... ha dour va daoulagad
A red war va dioujod evit ho kalonad...
Marteze, koulskoude, 've gwelloc'h d'in mervel
Peogwir den ne selaou va mouez ouz ho kervel.
Peogwir ne savit ket eneb ar bleiz garo
Eo gwelloc'h d'in timad en em rei d'ar maro,
Rak neuze va zal gwenn, dindan douar va bez,
N'hello mui na stoui na ruzia gant ar vez... »

— « A-walc'h, a-walc'h, m'ho ped ! Peoc'h, va zad,
[roit peoc'h !
Brec'h ha kalon ha korf, holl a-bez ez oun d'eoc'h !
Hor youl a zo heñvel : Adsevel ar Frankiz !
Evit-se e stourmin hep donet war va giz.
Faez-bras oun a bell 'zo, faez o tiwaska poan
Hep enebi morse, sentus evel eun oan !
Petra 'm bije-me graet ? Unan eneb ugent
E vijen bet flastret, evel eur vuzugenn,
Dindan seul o botou, flastret evel eur preñv...
Petra 'm bije-me graet ? Ya, petra nemet leñv
Ha gori kasoni, gori kounnar em c'hreiz
'Vit entana tud-all d'ober brezel d'ar bleiz.
Tud-all eveldoun-me, breset gant ar c'hont-meur,
Bugale d'eoc'h, ivez, peogwir int va breudeur,
Va breudeur en enkrez ha, warc'hoaz, en argad.
O Lok tavit eta, sec'hit ho taoulagad :
A-raok diskenn er bez e weloc'h levenez
O ren eus an draonienn betek lein ar menez !
Holl amañ dirazoc'h, ni mibien an Argoad,
A ra le da skuilha, 'vit ar Frankiz, hor gwad !

Kerkent e sav eur youc'h 'kreiz repozvan an noz
Hag an hekleo laouen a red a dreuz ar roz...
Dremm vrumennet Lok koz 'zeu da veza seder : [der.
— « Trugarez d'eoc'h, va mab, bennoz d'eoc'h ha pre-
Ouz ho kwelout kadarn ha ken leun a zoujañs
E kav d'in eo sonet eur santel ar Venjañs.
Argad ! paotred Goezeg, gwazed Sant-Tog ha Laz !
Lemmit ho kontilli, troc'hit ho pennou-baz,
Govelit poñsinou ha blerimit filzier
'Vit rei taol ar maro d'al laboused-girzier.

— « Ha n'ouzoc'h ket, va zad, ez eus er Rozkannou
Ouspenn hanter-kant floc'h o tifenn ar Rannou,

'Dreñv e vogeriou mein hag e zoriou houarn ?
En desped d'hon niver eo ret c'hoari louarn,
Rak stourm dirak ar c'hont, goloet a glezeier,
A ve gant eur penn-baz mont da lopa reier !
N'eo ket en e gerniel eo kemer an taro !
Mont war-eeun d'ar bleiz a ve mont d'ar maro...

« Met selaouit, va zad, setu soñj va spered
Degaset gant va gwreg eus palez ar stered :
Eun nozvez, dre va c'housk, edon oc'h huñvreal
Diouz va fried lazet o tougen eun ael
Pa glevis, em c'hichen eur vouez o lavaret :
« Yann al Lok, va fried, Yann, va muia-karet,
Gourc'hemenn a ran d'eoc'h, a-berz urz hon Doue,
Barn ar c'hont hoc'h-unan, hep gortoz ar roue,
Da veza pulluc'het e kreiz eun tantad tan
A c'houezoc'h er maner gant brug, drez ha balan. »
Setu va menoz-me ; petra 'soñjit, va zad,
Eus ar c'hont-meur rostet ez-veo 'kreiz eun tantad,
Eus e varc'heien vrein, eus e floc'higou ru
Lakaet ganimp timad d'ober eur bern ludu ? »

« O ! va mab, ar c'houmoul a nij pell diouz va zal ;
Va c'halon a-nevez en em lak' da dridal ;
Seblantout a ra d'in dont adarre yaouank ;
War hor maeziou didrouz, distrei da veza frank.
Gwas-a-ze d'ar boc'h kriz ma ranko c'hoarzin yud,
Rag hor breset en deus evel al loened mut.
Gwas-a-ze d'e floc'hed ha d'e varc'heien vrein
Ma vervo gant an tan mel gwenn o gwalenn-gein,
Rak abaoe dek vloaz o deus lonket kalz gwad
Eus gwazied freuzet mibien baour an Argoad.

Met penaos 'n em gemer 'vit lakat an tan-gwall
Da lipat ar maner hag e vogeriou moal ?

Penaos en em gemer ?... »

— « Va zad, bezit dinec'h.
Adalek ar Roc'h-plaen betek kêriou an nec'h,
Lanneier Kermenez, gwaremmou Kergelenn
A zo skijet touz-touz eus o mantell velen
Ha bremañ deiz ha noz, gant eun tregont karr bras,
E kasimp d'ar c'hastell hor berniou gouzer kras.
A hend-all, eus ar c'hoad leun a zuilhou koad sec'h,
Ar merc'hed 'vit an tan a gaso bep a vec'h...
'Vit gounit hor frankiz, holl e lâbourimp start.
Gwas-a-ze d'ar Rannou, gwalc'het gant fest al Lard,
Mar tegouez gantañ prim lida gouel al Ludu !...
D'al labour, va breudeur ! Deomp pep hini d'e du,
Pep hini d'e vicher, er c'hoad hag el lannou
War hent hor frankiz d'imp moustret er Rozkannou! »

Sounn e benn, war an daol, kont al Lok, 'kreiz an noz,
A savas e zourn dehou da ginnig e vennoz...

Ha neuze, kalonek, e vibien holl, didrouz,
En em silas er c'hoad da glask o c'holeou rous.
E-pad teir nozvez leun, hep eun tenn d'an alan,
En em gav er maner drez, lann, brug ha balan.
Hag en nozvez war-lerc'h, pa dregern ar c'horn-boud,
Spontus 'vel ar gurun, klemmus, 'vel eun hirvoud,
Teir barrez, holl a-bez, a ro boued d'an tan-gwall...

*
* *

Ar c'hont, e kreiz an tan, a glask en em ziwall...
Met kaer en deus lammat, en tu kleiz, en tu dehou,
Eo lipet gant ar flamm ha flemmet gant o fliou,
Kinset gant teodou tan, mouget gant moged kreñv.
War al leur-di, Lezvez en em ruilh 'vel eur preñv...
E spered trelatet gant tan feuls e fulor,

Ar roñfl a vlej, dallet gant ar vogedenn lor ;
Poulzet gant eun taol-gwad, e kemer e delenn
Hag e trailh gant e zent ar seiz kordenn velen...
Eun teod tan kamm-digamm a sut evel eun naer
En eur nijal lijer war-lerc'h Lanig al Laer,
Evel da ziframma madou laeret ar paour
Diouz e c'houriz reudet gant arc'hant ha gant aour...
Du-mañ du-hont, el lez, floc'hed ha mevelien,
Mouget gant an afenn a gouez evel kelien...

Hag an tan-gwall a bign, a bign re-bar d'ar mor
Hag ar c'hastell daonet, 'vel eur fourn leun a c'hor,
A seblant sebelia touchantik en e greiz
Eur vandennad moc'h-gouez paket e toull ar bleiz !

Mesket gant mil malloz, eur youc'h kriz a dregern,
Heñvel ouz youc'h Satan e deon puñs an Ifern...
Ar baron Kerrosparz, evel eul louarn besk,
A skrij rak ar flammou o vont atao war gresk.

Met eun draskadenn yac'h. Setu kouezet an nor...
Dirak kelc'h an tan-gwall, al lez a zo digor.
Ar baron hag ar c'hont en em daol 'kreiz ar flamm
A sav uhel en oabl 'vel luc'hed kamm-digamm.
« Malloz d'ar gouerien mar troomp e ludu ! »

Met nann ; er marchosi. Teutatez, ar marc'h du,
A chom c'hoaz dibistig (1) hag emaint war e gein,
Dindan fulennou tan ha dindan eur glao mein.
Broudet gant ar gentrou, Teutatez a zaoulamm
Er c'heun sklerijennet gant sked ruz an tan flamm,
El laginier, ken gwas ma strink ouz e dailher
Ha, zoken, dreist e benn, pri melen ha kailher

(1) Dibistig = hardiz, kalonek.

E zaoulagad ruz-gwad, eun daoulagad kaouenn,
A zispak dirazo bannou feuls diou c'hlaouenn.
E frouellou digor a zoroc'h gant herder
O teurel, hep ehan, diou vogedenn en aer.
Diouz e c'henou bridet, an eonenn wenn a nij
War askell an avel, 'vit roueza war e gij.
Al lagenn 'zo treuzet... Ret eo krapa ar Roz
Hag e voue dirollet, du-pod 'vel liou an noz,
A sut re-bar d'eun naer, a strak 'vel eun douchenn.
Kerzout a ra ar marc'h re-bar' d'eul luc'hedenn.
Diouz ar vein bruzunet ' sav fulennou tan glas...
Met gant e gentrou lemm hag e gourgleze noaz,
Ronan a vroud atao, betek ma red ar gwad
A boulladou stank-stank war leton glas ar c'hoad.
Teutatez a riziñk dindan ar broud iskis
Ha, re-flemmet a-daol, mouzet, e souz, e kiz,
En em lak' da fringal. Ha prim eur ruadenn.
Kerrosparz diskaret a leusk eur skrijadenn.
Hag al loen, disammet, a red, a skar, a stenn
D'an nec'h gant ar menez, ken eeun hag eun tenn,
'Dreuz al lann hag ar spern ha dreist ar c'hleuziou
[mein
Gant ar c'hont distroñket ha steuziet war e gein.

Distroñket ha steuziet, rak e zaoulagad lemm
A zo ken amc'houlou ma 'z eo teñval e zremm.
Diblusket e groc'hen ha rostet e varo,
N'eo mui ken divergont gant e gerniou karo...
E soñj a zo tec'hout betek manac'hti Ruiz,
Met e nerz 'zo kouezet hag e varc'h a zo skuiz.

Hag, ouspenn, eur garreg, Karreg uhel an Tan,
Evel eur gloued pounner, a stank an hent outan.
O ! neuze 'vit kiza rak ar poaniou garo
E klask, met en aner, en em rei d'ar maro.

Ar maro ne zeu ket, kaer en deus e c'hervel.
Ret eo d'ezañ gwelout, a-barz gellout mervel,
E gastell o tevi, krignet gant an tan-gwall,
Ha klevout eur bobl-tud digabestr o youc'hal...
Ret eo d'ezañ sellout, diwar e gador ru,
Toenn c'hlas e balez o vont holl e ludu,
Goude beza stlapet ouz mantell c'hlas an noz
Bannou skedus ruz-tan aet da fulennou roz
A ziskenn, evel glao, war leton al lannou
En eur c'helc'h ledanoc'h tro-dro d'ar Rozkannou.
Ret eo d'ezañ klevout eur youc'h a levenez
O tont eus an draonienn betek lein ar menez,
Eur youc'h o saludi kenta pok ar Frankiz
Diwanet, kutuilhet war ar Venjañs iskis.

Fañch GWEGEN.

Bro Suomi.

Alia start a reomp ar vrezonegerien da lenn pe da azlenn ar pennad dudius meurbet savet gant Kerlann diwarbenn Bro-Suomi hag embannet war SAV n° 9 goanv 1938.

Eno e welint displeget plaen ha berr, penaos eo deuet a-benn, tamm ha tamm, tud eur vro vihan evel Bro-Suomi da adsevel o yez mouget pe damvouget gant yezou an alouberien (swediz ha rusianed).

Evel ma c'hellomp lakaat ez eo-ar Barzaz Breiz mammenn ar brezoneg lennegel, e kavomp ivez da zihun kenta ar yez lennegel finnek eul levr kanaouennou, « Ar c'halevala » e ano, pe « Douar an dud meur ». Dastumet eo bet ar c'hanaouennou war ar maeziou e touez ar bobl ha strollet en eun doare reiz gant Elias Lönnrot, an den poellek ha kalonek a veizaz talvoudegez dispar he yez evit buhez speredel eur bobl ha goude beza hen meizet, a ouestlas e vuhez penn da benn d'an danvez prizius-se.

Da rei d'eoc'h eun tanva eus tro-spered Suomiz e kavot aman da heul ar bedervet kanenn eus ar « C'halevala » :

Maro Aïno, ar plac'hig werc'h

(*Joukahaïnen en deus kinniget Aïno e c'hoar da Vaïnämoïnen goz, eur barz hag eur sorser, evit ma freuzo an ereou-hud en deus gwiet en-dro d'ezan da heul eun tabut bras. En em glevout a reont o daou war ar marc'had-se. Digouezet er ger e teu keuz da Joukahaïnenn, konta a ra e daol d'e vamm. Ar vamm n'eo ket chalet tamm ebet gant kement-se ; en enep « heti a rae dibaouez kaout en he ziegez eun den meur, eur barz brudet ». Met ar verc'h a ouel war e stad reuzeudik diaes, ma kav, dimezi gant eun den koz*).

Eun dervez, Aïno, ar plac'hig gwerc'h ha yaouank flamm, c'hoar da Joukahaïnen, a oa o keuneuta ebars er c'hoad, oc'h ober fagod-kibella ; eur fagodenn a

skodennas evit he zad, eur fagodenn evit he mamm hag unan all c'hoaz evit he breur, an dioujod ruz.

Hag hi d'ar ger, d'ar ger da red a-dreuz ar brouskoad gwern ha padal e tigouezas Vainämöinen koz ; Vainämöinen koz a welas ar plac'hig glan o redek dre ar c'hoad, he sae dano o skuba ar geot, hag e komzas evel-hen :

« Aelig, n'eo ket evit re all, evidoun-me, plac'hig « yaouank, eo e tougez perlez en da gerc'henn, evi- « doun-me eman ar groaz o keraat da vruched, da « vleo evidoun a zo plezennet ha dalc'het gant eur « seizenn. »

Hag ar plac'h yaouank da respont :

« N'eo ket evidoc'h nag evit re all eman ar groaz o « keraat va bruched, eman ar seizenn o terc'hel va « bleo ! Van ne roan ouz an dilhad glas ar c'haera, « lipous n'oun ket a vara gwenn. Gwell eo ganin eur « sae dister, gwell eo ganin eun tamm kreun sec'h « er ger en ti va zad kaez gant va mamm garet. »

Ha kerkent hi o tiframma he c'hroaz aour, o tenna he gwalinier diwar he bizied, ar perlez diouz he c'herc'henn, al lietenn ruz diwar he bleo ; holl war an douar hi o stlapas, war an douar e kreiz ar c'hoad, evit mad ar gwez, ha kuit ar verc'hig, beuzet en he c'hlac'har ha kuit d'ar ger en eur lenva.

He zad, dirak ar prenestr, o kizella eun troad-bouc'hal :

« — Perak e lenvez, paour kaez bihan, paour kaez « paotrez, gwerc'hig glan, perak e lenvez ? »

« — Kalz a abegou a ra d'in gouela, a ra d'in « chali war va foaniou ; tad, setu aman perak e « ouelan, setu perak ez eus ennoun glac'har ha kalo- « nad ; diwar va brennid ez eo kouezet ar groaz, dis- « taget ar boukl diouz va gouriz ; n'eman ken ar

« groaz arc'hant war va bruched, ar gouriz kouevr « n'eman ken endro d'am c'hroazell »

He breur, er c'harrdi, o kalvezat eul leurou-karr :

« Perak e lenvez, paour kaez bihan, paour kaez « c'hoar, gwerc'hig glan, perak e lenvez ? »

« — Kalz a abegou a ra d'in gouela, a ra d'in « chali war va foaniou ; breur, setu aman perak e « ouelan, setu perak ez eus ennoun glac'har ha kalo- « nad ; diwar va biz ez eo kouezet ar walenn, aet ar « perlez diouz va c'herc'henn ; n'eman ken ar gwa- « linier aour war va bizied moan, ar perlez arc'hant « n'emaint ken em c'herc'henn. »

He c'hoar, war dreujou an ti, o vroda eur gouriz aour :

« — Perak e lenvez, paour kaez bihan, paour kaez « c'hoar, gwerc'hig glan, perak e lenvez ? »

« — Kalz a abegou a ra d'in gouela, a ra d'in chali « war va foaniou ; c'hoar, setu aman perak e oue- « lan, setu perak ez eus ennoun glac'har ha kalonad ; « diwar va zaouividig ez eo kouezet an aour, aet an « arc'hant diwar va bleo ; n'eman ken war va zal « an neudenn seiz c'hlas, al lietenn ruz n'eman ken « en-dro d'am bleo. »

He mamm, e kichen ar sanailh, o tizienna al laez :

« Perak e lenvez, paour kaez bihan, merc'hig paour, « lilienn c'hlan, perak e lenvez ? »

« — Siouaz, mamm hag he deus va douget, siouaz « mammig hag he deus va maget, doanius meurbet « eo va abegou, re vourevius va foaniou ; mamm setu « aman perak e ouelan, setu perak mammig kaez ez « eus ennoun glac'har ha kalonad : ez aen da glask « keuneud glas, d'ober fagod-kibella ; unan a ris « evit va zad, unan evit va mamm ar muia karet « unan all c'hoaz evit va breur, an dioujod ruz. Ha « me d'ar ger, o vont a-dreuz ar prad pa savas

« mouez Osmo (1) en draonienn ; komzou Kaleva (1)
« a dregernas dre al letonenn :

« Aelig, n'eo ket evit re all, evidoun-me, plac'hig
« yaouank, eo e tougez perlez en da gerc'henn, evi-
« doun-me eman ar groaz o keraat da vruched, da
« vleo evidoun a zo plezennet ha dalc'het gant eur
« seizenn.

« Ha me o tiframma ar groaz diwar va bruched,
« o lemel ar perlez diouz va c'herc'henn, an neudenn
« seiz c'hlas diwar va zal, al lietennou ruz diwar
« va fenn ; war an douar o stlepis holl, war an
« douar e-kreiz ar c'hoad evit mad ar gwez hag e
« lavaris kement man :

« N'eo ket evidoc'h nag evit re all eman ar groaz
« o keraat va bruched, eman ar seizenn o terc'hel va
« bleo ! Van ne roan ouz an dilhad glas ar c'haera,
« lipous n'oun ket a vara gwenn. Gwell eo ganin eur
« sae dister, gwell eo ganin eun tamm kreun sec'h
« er ger en ti va zad kaez gant va mamm garet. »

Ha mouez ar vamm o sevel, d'ar bugel ar vamm a roas an aliou-man :

« Ne ouelez ken, va merc'hig kaez, ne glemmez ken,
« bleunienn va yaouankiz ! — E-pad eur bloavez
« gra da vevañs gant amann dous hag e vi flammoc'h
« egedo holl ; en eilvet bloavez, gant kig sal moc'h
« hag e vi sartoc'h egedo holl ; en drede bloavez,
« gant bara gwastell hag e vi kaeroc'h egedo holl.

« Kerz buan d'an nec'h, digor ar gwella sanailh,
« bez ez eus eno eur c'houfr war eur c'houfr all, bez
« ez eus eun arc'h e-kichen unan all ; digor unan an
« irc'hier, digor an hini vrava, laka da wigourat dor-
« gell he golo lugernus hag e weli c'houec'h gouriz

(1) Osmo = kaleva = unan eus an doueed c'halloudusa.

« aour, seiz sae c'hlas eus ar c'haera ; Kuutar (1)
« eo he deus o gweet, Païvatar (2) hec'h unan he
« deus o brodet .

« Gwechall, plac'h yaouank, pa oa c'hoaz divoulc'h
« va c'horf, e vezen o tastum irin er c'hoadeier ha
« flamboez en traoñ ar menez ; klevout a ris edo
« Kuutar o wia, edo Païvatar o neza war bevenn ar
« forest c'hlas-du, war lez ar brouskoadou.

« Neuze e tiredis d'ho c'hichen, hag e kredis tostaat
« sioulik, eur bedenn em genou, ha d'ezo e lavaris
« kement-man :

« — Kuutar, gra d'in aluzenn da aour; Païvatar, ro
« da arc'hant d'ar baour kaez paotrez diskiant-man,
« d'ar bugel-man a astenn d'it he dourn.

« Kuutar a reas aluzenn he aour, Païvatar a roas
« he arc'hant ; war va zal e stignis an aour, war va
« fenn e lakais an arc'hant ha me d'ar ger, par d'eur
« vleunienn, d'ar ger da di va zad, seder evel al
« Levenez. »

« Eun dervez, daou zervez em eus o douget ; hogen
« en drede deiz ha me ha diskoulma an aour diouz
« va zal ha lemel an arc'hant diwar va fenn ; kuzet
« em eus anezo er sanailh dindan golo an arc'h, eno
« emaint abaoe ha n'oun ket bet o sellout outo.

« Stign ar seizenn war da dal, stag an aour ouz
« da zaouividig, ar perlez boull ouz da gerc'henn, ar
« groaz aour ouz da vruched; gwisk da gorfenn ga-
« nab fin, da hiviz lien stank, da sae vezer teo; prenn
« da c'houriz seiz ; laka da loerou ar c'haera, da vo-
« tou-ler ar grana ; dres da bennad bleo hir hag
« dalc'h da guchenn gant eun neudenn seiz ; laka

(1) Kuutar (eus kuu, loar) = doueez an aer ha gwiaderez akwit.

(2) Païvatar (eus païva, deiz, heol) = doueez ha gwiaderez akwit.

« ar gwalinier aour war da vizied, ar c'helc'hiou « aour war da zivrec'h.

« Goude-se e tiskenni eus ar c'hrignol se, e tistroi « d'an ti ma vo dudi en tiegez, ma vo laouen da holl « gerent, bleunienn splann war vord ar wenodenn, « flamboezenn flour en doun ar c'hoadeier, distrei « a ri koantoc'h eget biskoaz, gwelloc'h eget en « amzer dremenet. »

Evel se e komzas ar vamm, en doare-se ec'h alias he bugel. Met ar verc'h ne blegas ket, ne selaouas ket ar c'homzou-se ; en eur lenva e tec'has, trist-maro e treuzas ar porz ha outi hec'h-unan e stagas da vouskomz ha diwar he zeod e kouezas ar geriou-man:

« Ene ar re eurus, spered an dud a chañs penaos « e vez ? bez e vez evel an houlenn hedro, evel an « dour en eun hanaf kaer, ene ar re eurus, spered « an dud a chañs.

« Ene ar re doaniet, spered ar paour kaez houidi « divro penaos e vez ? — Bez e vez evel an erc'h « dindan lezenn an doenn, evel an dour en eur puñs « doun, ene ar re doaniet, spered an houidi hiraezus.

« Alies, paour kaez reuzeudik ac'hanoun, alies, « merc'hig dilaouen, e ya va ene da gantreal dre ar « geot sec'h, da furketal er bodadou spern, da redek « a-dreuz an drez, da ruilha etouez ar strouez, va ene « paour, warnan liou ar godron, va c'halon druezus, « tenvaloc'h eget ar glaou.

« Gwelloc'h d'in, kalz bravoc'h d'in na vijen « kammet deuet war an douar, na kammet savet na « kresket da dremen derveziou ken poanius, da gas « eur vuhez ken dilaouen ! Mervel er c'houec'hvet « nozvez, mont da anaon d'an oad a eiz abardaevez, « eun nebeudik a dra a vije bet awalc'h d'in : eur « rahouennad lien, eur voudennad glazenn, eun dae- « renn bennak a-berz va mamm, eun tamm nebeu-

« toc'h a-berz va zad, daerenn ebet a-berz va breur. »

Hag epad eun dervez, epad daou zervez e lenvas hag he mamm da goulenn :

« Perak e ouelez, bihan kaez, a-zivout petra e « skuilhez daerou c'houero, paour kaez paour ?

« Ma ouelan, paour kaez bihanig ac'hanoun, ma « talc'han da hirvoudi epad va buhez-pad eo dre « m'hoc'h eus va roet, me ho pugel d'eoc'h c'houi, « dre m'hoc'h eus va c'hinniget da veza harp eur « c'hoziad, frealz eun den a oad, da diwall an hini a « gren, da veilha war ar c'hlasker kognou.

« Gwell beza gourc'hemennet d'in diskenn da strad « an houlenn doun da veza c'hoar d'ar pesked, kar « d'an eoged ; gwell e vefen e goueled ar mor, o chom « dindan an tonnou, c'hoar d'ar pesked, kar d'an « eoged, eget oc'h harpa an den koz, o tiwall an « hini a gren hag a zo teuk da gerzet hag a ro taoliou « beg war bep keuneudenn. »

Hag hi d'an nec'h hag ebarz ar sanailh vrava ha digeri an arc'h wella ha lakaat da wigourat ar golo lugernus ; ebars e kavas c'houec'h gouriz aour, seiz sae c'hlas ar c'haera ; o gwiska a reas, o fenta war he c'horf kenedus, stigna an aour war he zaouividig, lakaat an arc'hant war he bleo, staga an talgenou glas ouz he zal, al lietennou ruz ouz he fenn.

Neuze hi en hent krec'h traon gant ar parkeier hag ar pradeier strujus ; tremen a reas dre lanneier ha geuniou, treuzi a reas koadeier teñval ; en eur vale e kane hag e komze dre ma kerze :

« Gant an enkrez eo gwasket va c'halon va fenn a « zo morzet gant ar boan, ra zeuio va enkrez da « greski, ra wasao va foan ma varvin da vihana, « plac'h reuzeudik ez oun, ma tec'hin, paotrezig « truezus ac'hanoun, diouz ar glac'har re vantrus, « diouz an doaniou re c'houero.

« Mall bras eo dija d'in en em denna diouz ar bed « man, mall bras d'in mont da Vanala (1), mont da « guz e Tuonela (1).

« Va zad ne ouelfe ket, ouzin va mamm n'he defe « ket drouk, dic'hleb e chomfe dioujod va c'hoar « sec'h daoulagad va breur ma tigouezfe d'in riskla « en dour, koueza er mor peskedus e-kreiz an hou- « lenn doun, a-zioc'h al lic'hid du. »

Epad eun dervez e kerzas hag epad eun dervez all ; en drede deiz d'an abardaez e tigouezas dirak ar mor war an aod goloet a raoskl ker ; eno e kouezas warni an noz hag eno an denvalijenn he dalc'has.

A-hed an noz e skuilhas daelou ; tremen a reas eun nozveziad-lenva ar plac'hig glan war eur vilienn eus an aod, e penn pella eur plegmor divent ; en deiz warlerc'h a-bred diouz ar beure, he lagad wardu ar beg-douar, e welas teir flac'hig war ribl an dour, teir flac'hig, ha pegen kaer, o kouronka er mor bras ; ha c'hoant d'Aïno, beza en o zouez ar bedervet, al lansenn vistr ar bempvet.

Ha war eun halegenn hi lakaat he sae, he hiviz war eur brank peupli, ha stlepel he loerou war an douar noaz, he botou e-kichen eur pez roc'h, ha lezel war an traez he ferlez, war ar sabrenn fin he gwalinier.

E-kreiz ar mor e tifluke sounn, a-us an dour, eur roc'h, eur garregenn kel lintrus hag aour. Aïno a glaskas neui betek enni, fellout a rae d'ezi tizout ar garregenn-se :

Kerkent ha digouezet, war he fouez ec'h azezas, ec'h azezas war ar sklosenn marellet se, war ar roc'h skedus-se ; met ar garregenn a wintas en dour, mont a reas d'ar strad hag ar plac'hig yaouank d'e heul, da

(1) Manala = Tuonela = annezlec'h pe rouantelez Tuoni, doue ha mestr ar re varo.

heul ar maen dindan an houlenn ; Aïno a gouezas e-tal ar roc'h.

Hag evel-se e kollas e vuhez an evnig koant, evelse e yeas diwar ar bed ar verc'hig glan ; araok mervel e sourras sioulik ar geriou man, evel-hen e komze dre ma tiskenne en dour :

« War glannou ar mor ez aen d'en em walc'hi, da « gouronka e-kreiz an tonnou; eno krabanou sklas an « Ankou a skrapas ar goulmig, eno an evn a gavas « e varo ; biken ken, e-doug e vuhez ra ne zeuio va « zad kaez da besketa war kribenn ar c'hoummou « divent-man !

« War glannou ar mor ez aen d'en em walc'hi, da « gouronka e-kreiz an tonnou ; eno krabanou sklas « an Ankou a skrapas ar goulmig, eno an evn a gavas « e varo ; biken ken, e-doug he buhez, ra ne denno, « va mammig-me, dour d'ober toaz eus ar pleg-mor « e-kichen an ti !

« War glannou ar mor ez aen d'en em walc'hi, da « gouronka e-kreiz an tonnou ; eno krabanou sklas « an Ankou a skrapas ar goulmig, eno an evn a gavas « e varo ; biken ken, e-doug e vuhez, ra ne zouro, va « breur hegarat, e varc'h brezel en aodou ar mor- « man !

« War glannou ar mor ez aen d'en em walc'hi, da « gouronka e-kreiz an tonnou ; eno krabanou sklas « an Ankou a skrapas ar goulmig, eno an evn a ga- « vas e varo ; biken ken, e-doug he buhez, ra ne « zeuio, va c'hoarig, da walc'hi he daoulagad war « gaeiou ar pleg-mor-man !

« Kement beradenn-dour er mor, eul lommad-gwad « eus va c'horf eo; kement loen-mor, eun darn eus va « c'hig eo ; ar skourrouigou a-stlabez war an aod, « setu eskern ar gwalluruzez, ar geotennou glas war

« ribl an dour setu kuchadennou bleo diwar va « fenn. »

Evel-se e yeas diwar ar bed ar verc'hig glan evel-se e kollas e vuhez an evnig koant.

Piou a gaso ar c'helou, piou a ray ar c'hemennadur en ti gran ar plac'hig, en he maner ken brudet ?

An arz a gaso ar c'helou, a ray ar c'hemennadur ; met an arz ne sevenas ket e gefridi, sailha a reas war ar saout ker.

Piou a gaso ar c'helou, piou a ray ar c'hemennadur en ti gran ar plac'hig en he maner ken brudet ?

Ar bleiz a gaso ar c'helou, a ray ar c'hemennadur ; met ar bleiz ne sevenas ket e gefridi, sailha a reas war an ein lart.

Piou a gaso ar c'helou, piou a ray ar c'hemennadur en ti gran ar plac'hig en he maner ken brudet ?

Al louarn a gaso ar c'helou, a ray ar c'hemennadur ; met al louarn ne sevenas ket e gefridi, sailha a reas war ar peziou wazi bras.

Piou a gaso ar c'helou, a ray ar c'hemennadur en ti gran ar plac'hig, en he maner ken brudet ?

Ar c'had a gaso ar c'helou, a ray ar c'hemennadur ; ha c'hoaz e lavaras dinoaz hag hep farsal. « War va spered ne zale ket ar geriou. » Hag ar c'had kuit d'ar red, hag ar skouarn hir darlammat, hag ar c'har groumm tripal hag ar beg faotet mont 'trezek ti gran ar plac'hig, 'trezek he maner ken brudet.

Digouezout a reas betek an ti-kibella hag e pluchas war treuzou an nor. Bez e oa merc'hed 'leiz an ti-kibella hag ar merc'hed a lavaras, ar wialenn en o dourn :

« Luch a zo ac'hanout, daoust ha te deu da veza « fritet ? Lagad ront a zo ac'hanout, ha c'hoant ac'h « eus ma vefe graet keusteurenn ganit evit koan hor

« mestr pe dijuni e wreg, pe merenn ar baotrezig pe « lein ar bugelig yaouank. »

Met ar c'had a bakas an tu da gloza d'ezo o genou ; evel-hen en em zifennas al lagad ront. — « Bez 'e « tere ouz Lempo (1) marteze mitona en ho kaote- « riou ! Me a zigas d'eoc'h eur c'helou, fellout a ra « d'in displega va c'hefridi ; aet eo gant an Ankou « ar werc'hezig kaer, n'eman ken ar brennid staen, « dizeriet eo ar boukl arc'hant, maro ar gouriz « kouevr ; kollet eo er mor bras e-kreiz an houlenn « doun. »

Hag ar vamm da ouela ha stivell an daelou da zigeri frank ; diwar he zeod e strinkas ar geriouman hag ar paour kaez plac'h a gontas he foaniou :

« — Biken, nann birviken, mammou, e-doug ho « puhez, ne luskellit ho paotrezed bihan, ne savit ho « pugale e-sell d'o dimezi hervez ho kiz, evel m'em « eus-me graet-me, paour kez mamm, evel m'em eus- « me luskellet va bugelig, savet va c'houlmig koant. »

Hag ar vamm da zifronka ha daelou da redek puilh, evel boullouigou, da zevera diouz he daoulagad c'hlas war he dioujod treut.

Eun dakenn a gouezas ha goude unan all hag daelou a voullouigou a ziruilhas puilh diwar he dioujod treut war he bruched founnus.

Eun dakenn a gouezas ha goude unan all hag daelou a voullouigou a ziruilhas puilh diwar he bruched founnus war he sae en danvez fin.

Eun dakenn a gouezas ha goude unan all hag daelou a voullouigou a ziruilhas puilh diwar he sae en danvez fin war he laerou lezennet ruz.

Eun dakenn a gouezas ha goude unan all hag dae-

(1) Lempo = eun diaoul eus ar re zrouka.

lou a voullouigou a ziruilhas puilh diwar he loerou lezennet ruz war he botou-ler galonset a aour.

Eun daken na gouezas ha goude unan all da daelou a voullouigou a ziruilhas puilh diwar he boutouler galonset a aour war al leurenn dirak he zreid, war an douar evit mad an douar, en houlenn evit mad an houlenn.

Hag a-wec'h war an douar e tirolljont evel dour eün aven hag e savas teir ster vras diwar an daelou skuilhet gant ar vamm, diwar an daelou distrinket diouz he fenn, diruilhet diwar bevenn he malvennou.

E pep ster, tri lamm-dour eonennek, e-kreiz pep lamm-dour teir roc'h louet, war bevenn pep roc'h eun dorgenn aour, war gribenn pep torgenn teir bezvenn uhel, war beg pep bezvenn teir goukoug aour hag ar goukouged da gana :

Ar genta a lavaras « karantez ! karantez ! »
An eil a lavaras « kariadez ! kariadez ! »
An drede a lavaras « levenez ! levenez ! »

An hini a lavare « karantez ! karantez » a ganas epad tri miz evit ar plac'hig glan digarantez, evit c'hoar ar pesked oc'h huni ebarz er mor.

An hini a lavare « kariadez ! kariadez ! » a ganas epad c'houec'h miz evit an danvez pried digariad, evit an den yaouank oc'h c'houzanv dindan samm pounner e hiraez.

An hini a lavare « levenez ! levenez ! » a ganas epad he buhez evit ar paour kaez mamm dilevenez, evit ar plac'h e kañv o lenva dibaouez.

Neuze pa glevas ar goukoug e tistagas ar vamm ar geriou-man. — « Diwall, mamm baour, diwall da « chom pell da selaou ar goukoug. Pa vez ar goukoug « o kana e krog ar galon da dridal, e sav dour en

« daoulagad, e red daelou war an dioujod, daelou « brasoc'h eget piz bihan, grosoc'h eget piz fao.

« Rak ar buhez a zalc'h da zizilha war hed eur « walennad, ar c'horf a zeu da gosaat 'hed ouspenn « eur rahouennad, an den a-bez goustad, goustad, a « ya war deuc'haat dre ma kan ar goukoug en nevez- « hañvou. »

SON-VARZONEG

Ha gwelet oc'h eus bleuniou a garantez
O skeudennou kaer ha yaouank bepred !
An amzer ar vrava dihunet zo ganto,
Ha c'houez vat o deliou zo deuet en-dro.

Ha gwelet oc'h eus bleuniou a garantez
O skeudennou kaer ha yaouank bepred !
Dremm unan a zo ken henvel ma klevan
He mouez en hekleo ken mibin atao.

Ha gwelet oc'h eus bleuniou a garantez
O skeudennou kaer ha yaouank bepred !
'Vel luc'h eun tour-tan o skedi en noziou
E teuont da floura hor bloaveziou koz.

Job DIERE.

Ar vatez hag ar gorriganed

Bez' e oa eur wech eur vatez o skuba dirak dor an tiegez eur beurevez pa gavas eul lizer war an douar, hec'h ano warnan.

Skrivet e oa al lizer-se gant ar gorriganed da lavarout d'ar vatez e oa ganet eur c'horrigan bihan ha d'he fedi da veza maeronez : dleout a rae mont a-benn hanter-noz tost d'eur menhir nepell ar geriadenn. An dud a lavaras d'ezi ober ar pez a oa skrivet gant aon ec'h c'hoarvezfe drouk ganti hag e sentas.

Pa zigouezas tost d'ar menhir ar plac'h en em gavas gañt eur bagad korriganed minvik ; ar re-man a reas brao d'ezi hag ez ejont holl da ger ar gorriganed.

Ar rouanez hec'h-unan a oa an hini he doa prenet eur priñsig ha c'hoant he doa lakaat ar vatez da vaeronez. Eur vadisiant vras e voe graet hag ar vatez a vennas goude mont d'ar ger. Ar gorriganed avat a c'houlennas diganti chom eun nebeut deveziou c'hoaz en o zouez. Asanti a reas chom tri dervez hag epad an amzer se e voe lidet goueliou bras en enor da vaeronez priñsig ar gorriganed.

Pa ziskennas abardaez an drede deiz, roue ar gorriganed hec'h c'halvas, a roas d'ezi dilhad kaer, seizennou, aour ha mein prizius kement ha ma c'helle dougen.

Ar plac'h a zistroas neuze da di he mistri ; met pa zigoras an nor, e kavas tud nevez en ti. N'eo ket tri dervez met seiz vloaz e oa chomet ar plac'h e ker ar gorriganed hag er c'heit-se e oa marvet he mistri.

Hogen, a drugarez d'an aour ha d'ar vein prizius

a oa deuet ganti diouz bro ar gorriganed, e vevas hiviziken eur vuhez eurus ha disoursi.

Ar biniou arc'hant

Bez' e oa eur ger vihan, Hameln hec'h ano, hag o treuzi ar ger eur ster, ar Vesel.

D'ar c'houlz-se, pell, pell bras zo abaoe, e oa ken stank al logod en Hameln ma ranke an dud dastum o danvez en armeliou houarn. Anez-se, al logod o dije debret pep tra e ker.

Meur a zen a oa bet o klask distruja al loened-se da c'hounit eun tamm arc'hant. Al logod avat a zeue stankoc'h stanka ha gwasket gant an aon ez aent betek kregi er vugale o-unan.

Eun deiz e tigouezas e porz Hameln eun den en eur vag, goueliou ruz warni. An den a yeas d'an ti-ker hag ec'h en em gavas eno gant penn-vourc'hizien ar vro. Lavarout a reas d'ezo e vije gouest da skarza ker diouz al loened hag ec'h c'houlennas pegement e paejent anezan evit al labour se. Graet e voe ar priz hag an den a dennas neuze eur biniou arc'hant e-maez e chakod. Seni a reas goude dousik, dousik en eur ober tro ker dre an holl straedou. O klevout ar biniou arc'hant o seni al logod holl a lammas e-maez o zoullou hag a redas, a redas war lerc'h ar son.

An den, pa voe dastumet gantan al logod dre Hameln a bignas en e vag hag en eur zerc'hel da seni, a stignas ar goueliou ruz. Hag al logod da heul en dour ma veuzjont holl, hag Hameln a gavas ar peoc'h a-nevez.

Distrei a reas neuze ar biniaouer en-dro d'an ti ker da c'houlenn e arc'hant. Maro al logod, ar penn-vourc'hizien n'o doa c'hoant ebet ken da baea hag

ec'h c'hoarijont eun dro gamm d'ar biniaouer . heman n'hellas kaout nemet eul lodenn vihan eus ar priz divizet. Kemer a reas koulskoude ar pez a roed d'ezan hag hep ranna ger e troas ar ouel ruz diwar Hameln.

Eur bloaz bennak goude e voe gwelet adarre o tostaat da Hameln eur vag, ar ouel ruz warni. Kregi a reas aon en Hamelniz rak kement den a ouie e c'hoarvezfe eun dra bennak da zistro ar biniou arc'hant. An holl a redas d'o ziez. Serret kloz an doriou, prennet mat ar stalafiou. Pa ziskennas ar biniaouer diouz e vag Hameln a oa eur ger varo. Den er-maez. Evel ar wech kenta ar biniaouer a reas war e-bouez tro ker en eur seni goustadik, goustadik en e viniou arc'hant.

Er wech-man ne oa ken a logod ; ar vugale eo avat a voe didennet da heul ar son. Hep na c'helljod o derc'hel er ger redek a raent e-maez an tiez, a-dreuz an doriou, a-dreuz ar prenestrou, da vont warlerc'h ar biniou arc'hant evel ma vije kollet ganto o fenn.

P'edont holl ouz e heul, paotred ha paotrezed, an den a bellaas ganto diouz ker en eur seni. Ar paour kaez kerent pignet war toennou o ziez a wele o bugale o vont warlerc'h ar biniaouer etrezek eun dosenn nepell eus ker. Digouezet warni, biniaouer ha bugale a ziskennas goustad, goustad atao ebarz eun toull a oa e beg an dosenn.

Nikun n'eo bet deuet biskoaz en-dro.

Hizio c'hoaz ma'z it da Hameln e vo diskouezet d'eoc'h, war kribenn an dosenn e-kichen ker, toull ar biniou arc'hant.

An diou gontadenn-man a zo bet adaozet gant an Aot. MORE *evit ar vugale.*

Breur Lirzin

Eur wech e oa eur brezel bras ha pa voe deut ar brezel da benn e voe kaset d'ar gêr meur a hini.

Breur Lirzin a voe disoudardet ivez ha ne oa bet roet d'ezañ nemet eun dorz vara-soudard ha pevar c'hreuzer (1) ; ha setu heñ en hent.

Sant Per avat, gwisket e-giz eur paour-kaez klaskerbara, a oa aet da azeza war ribl an hent ha pa dremenas Breur Lirzin e c'houlennas an aluzen digantañ ; ma respontas hemañ :

— « Paour-kaez den, petra a c'hellfen rei d'it ? Bet oun soudard ha setu ma 'z oun kaset d'ar gêr ; ha n'em eus netra d'in-me nemet ar c'hoz tamm bara-soudard-mañ ha pevar c'hreuzer ; pa vint debret e rankin mont war an aluzen eveldout. Koulskoude, petra a roin d'it ? »

War se e trouc'has an dorz vara e pevar zamm hag e roas unan d'an abostol hag eur c'hreuzer ivez.

Trugarekaat a reas Sant Per hag ez eas pelloc'h da azeza war ribl an hent gwisket c'hoaz e-giz eur c'hlasker-bara, met en eun stumm all, ha pa erruas Breur Lirzin e c'houlennas digantañ an aluzen c'hoaz. Respont a reas hemañ evel ar wech kenta ha rei d'ezañ eur palevarz eus ar bara hag eur c'hreuzer. Goude trugarekaat ez eas Sant Per da azeza pelloc'h evit an trede gwech ha goulenn an aluzen adarre digant Breur Lirzin. Hemañ avat a roas d'ezañ an trivet palevarz eus ar bara hag an trivet kreuzer. Trugarekaat a

(1) Kreuzer : pez-monneiz eus Bro Aostria hag a dalve 2 santim 1/2.

reas Sant Per, ha Breur Lirzin o vont gant e hent ha ne chome ken gantañ nemet eur palevarz eus an dorz hag eur c'hreuzer.

Neuze ez eas-tre en eun ostaleri, e tebras an tamm bara diweza hag ec'h evas evit eur c'hreuzer.

Echu e bred gantañ, ez eas kuit hag e kavas war e hent Sant Per gwisket e-giz eun den aet er-maez a soudard, eveltañ, hag a lavaras d'ezañ :

— « Demat, kamalad, n'hellez ket rei d'in eun tamm bara hag eur c'hreuzer da eva eur bannac'h ? »

— « Pelec'h va Doue e kavfen kement-all ?, a respontas Breur Lirzin ; bet oun disoudardet ha n'em eus bet netra nemet eun dorz vara-soudard ha pevar c'hreuzer. En em gavet oun war an hent gant tri c'hlasker-bara ha da bep hini em eus roet eur palevarz eus va bara hag eur c'hreuzer. Ar palevarz diweza em eus debret en ostaleri hag evet em eus evit ar c'hreuzer diweza. Bremañ ez oun skarzet ha ma c'hoarvez kement-all ganit, e c'hellomp mont asemblez da glask an aluzen. »

— « Nann, ne vo ket ezomm, pa lavarin mat, a respontas Sant Per ; gouzout a ran eun tammig diouz ar medesinerez ha gant se e c'hounezin kement hag am eus ezomm. »

— « Ya, eme Breur Lirzin, me, avat, n'oun ket barrek war an traou-se hag evel-se eo ret d'in mont da glask an aluzen va unan. »

— « Neuze, deus ganin, a lavaras Sant Per, pa c'hounezin eun dra bennak, az po an hanter. »

— « Mat eo d'in, eme Breur Lirzin. »

Ha setu i o daou en hent.

*
* *

Degouezout a rejont e-tal eur vereuri hag e klev-

jont klemmou ha leñvou ; o tont e-barz an ti e kavjont an ozac'h war e dremenvan hag e wreg war e dro oc'h huchal hag o ouela.

— « Tavit ho taerou hag ho leñvou, eme Sant Per, ez an da lakaat pare ho pried. »

Hag e tennas eun traet (1) diouz e c'hodell hag e tegasas kerkent ar c'hlañvour e yec'hed, ma c'hellas sevel yac'h-pesk.

Gwaz ha gwreg, laouen-bras, a c'houlennas :

« Penaos ho paea ? Petra a fell d'eoc'h kaout ? »

Sant Per, avat, ne felle d'ezañ kemer tra hag a gement e bede ar gouerien, a gement e nac'he. Met ar Breur Lirzin a sache war e chupenn, o lavarout :

« Kemer eun dra-bennak 'ta, ezomm hon eus. »

A-benn ar fin e tegasas ar vaouez eun oan hag e lavaras da Sant Per e gas gantañ ; nac'h a rae hemañ bepred.

Neuze e roas Breur Lirzin eun taol dourn d'ezañ en e gostez en eul lavarout :

« Kemer 'ta, genaoueg ma 'z out, ezomm hon eus, nann ! » ma lavaras Sant Per erfin :

« Ya, kemer a rin an oan, nemet n'e zougin ket ; m'ac'h eus c'hoant anezañ e ranki e zougen. »

— « Petra a virfe ? eme Breur Lirzin, e zougen a rin », hag e sammas an oan war e choug.

Mont a rejont kuit hag e tegouezjont en eur c'hoad. Deut e oa an oan da veza pounner war skoaz Breur Lirzin ha naon d'ezañ ivez ; setu ma lavaras da Sant Per :

« Sell, setu amañ eun dachenn vrao ; marteze e c'hellfemp poaza an oan hag e zebri. »

— « Mat eo d'in, a respontas Sant Per, koulskoude n'oun ket evit kemer poan gant e boaza ; ma fell

(1) Onguent.

d'it-te hen ober, setu amañ eur gaoter. O c'hortoz ma vo prest an traou, e rin eun tamm tro ; arabat d'it avat kregi gant da lein araok ma vin distro, dont a rin e koulz. »

— « Kae hardiz ! eme Breur Lirzin, me a zo den a-walc'h da gegina, lez ac'hanoun. »

Mont a reas Sant Per, tra ma laze Breur Lirzin an oan, ma c'houeze an tan ha ma lakae ar c'hig er gaoter.

Poaz e voe an oan avat ha ne oa ket distro c'hoaz an abostol.

Neuze e tennas Breur Lirzin ar c'hig diouz ar gaoter, e tispennas anezañ hag e kavas ar galon.

— « Hemañ a dle beza an tamm gwella », emezañ, hag o tañva ; a-benn ar fin avat, ez eas penn-da-benn gantañ.

Eun nebeut goude ec'h erruas Sant Per hag e lavaras : « An oan en e- bez a c'hellez debri da unan ; ar galon nemetken a fell d'in kaout ; he ro d'in. »

Neuze e krogas Breur Lirzin er gontell hag er fourchetez, oc'h ober van da furchal e-barz an oan, met ne oa ket evit kavout ar galon. Hag heñ o lavarout neuze :

— « N'eus hini ebet amañ. »

— « Pelec'h emañ neuze 'ta ? » eme an abostol.

— « Se n'ouzon ket, a respontas Breur Lirzin ; met sell 'ta penaos omp sod hon daou o klask kalon an oan ha ne soñj hini ebet ac'hanomp n'en deus eun oan kalon ebet. »

— « Holla 'vat ! eme Sant Per, setu eun dra nevez ; pep loen en deus eur galon moarvat, perak n'en defe an oan hini ebet ? »

— « Nann, sur, breur, eun oan n'en deus kalon ebet ; soñj ervat, hag e teuio ez penn n'en deus e gwirionez hini ebet. »

— « Ma ! eme Sant Per, mat eo ; peogwir n'eus ket a galon, n'em eus ezomm netra eus an oan ; e zebri da unan a c'hellez ober. »

— « Ar pez n'hellin ket debri a lakain em sac'h, a lavaras Breur Lirzin. »

Floupa a reas an hanter eus an oan hag e vountas pez a chome en e sac'h.

* * *

Mont a rejont c'hoaz gant o hent. Neuze e lakaas Sant Per eur ster da redek a-dreuz d'an hent ; he zreuzi e rankent.

— « Tremen da genta, eme Sant Per. »

Ar Breur Lirzin avat a respontas :

— « Tremen te da genta, » hag e soñje : « ma vez re zoun an dour, evel-se e chomin war an tu-mañ. »

Neuze e treuzas Sant Per hag e teuas an dour d'e zaoulin hepken. Hag ez eas Breur Lirzin e-barz d'e dro ; deut e oa an dour da veza dounoc'h avat hag e savas betek e c'houg, ken na huchas :

« Breur, skoazell d'in ! »

Sant Per a lavaras :

« Anzav a ri ac'h eus debret kalon an oan ? »

— « Ne rin ket, eme egile, n'em eus ket debret anezi. »

Neuze e savas an dour uheloc'h c'hoaz, betek e c'henou.

« Skoazell, mar plij ! » a grias ar soudard.

« Anzav a ri 'ta ac'h eus debret kalon an oan ? »

— « Nann, n'em eus ket debret anezi. »

Ne fellas ket da Sant Per e veuzi koulskoude hag e lakaas an dour da izelaat, ma c'hellas Breur Lirzin treuzi.

Eun nebeut goude, o tegouezout o daou en eur

rouantelez, e klevjont e oa merc'h ar roue tost da vervel.

— « Holla, breur ! eme ar soudard da Sant Per, setu eun taol evidomp ; ma tegasomp ar yec'hed d'ezi, e c'hellimp beva diwar hol leve da viken », hag evel ma kave d'ezañ na haste ket Sant Per buan-awalc'h : « Sav da c'har, emezañ, ma tegouezimp e koulz. »

Lugudi a rae avat Sant Per muioc'h-mui, daoust da Vreur Lirzin e sacha hag e vounta, ken na glevjont en diwez e oa marvet merc'h ar roue :

« Emaomp yennet bremañ, eme Breur Lirzin, peogwir ez out chomet war-lerc'h. »

— « Bez dinec'h, a respontas Sant Per, barrek oun d'ober muioc'h eget yac'haat an dud klañv, gouest oun ivez da zegas da veo ar re varo. »

— « M'emañ kont evel-se, mat eo d'in, eme Breur Lirzin ; neuze e c'hounezimp an hanter eus ar rouantelez d'an nebeuta. »

War se e tegouezjont er c'hastell e-lec'h ma oa kañv bras. Lavarout a reas Sant Per d'ar roue e oa prest da adlakaat e verc'h da veo. Neuze e voe kaset betek korf ar plac'h yaouank hag e lavaras :

« Degasit d'in eur gaoter gant dour. »

Ha pa voe roet d'ezañ e c'hourc'hemennas d'an holl mont er-maez, nemet e c'helle Breur Lirzin chom gantañ.

Neuze e trouc'has holl izili ar c'horf, e skoas anezo en dour, e c'houezas an tan dindan ar gaoter hag e poazas anezo. Pa voe distaget ar c'hig diouz an eskern e tennas er-maez ar relegou koantig ha gwenn hag o astennas war eun daol ma kempennas anezo diouz o renk-natur. Da c'houde e kerzas dirazo en eul lavarout teir gwech :

« En ano an Dreinded Santel, sav ! »

Ha d'an trede gwech e savas merc'h ar roue, beo, yac'h ha koant. Tridal a rae ar roue gant al levenez hag e lavaras da Sant Per :

« Dibab da c'hopr ha pa vefe an hanter eus va rouantelez, az po anezañ. »

Sant Per a respontas :

« Ne c'houlennan netra. »

« O, Yann Leue a zo ac'hanout ! » a soñjas Breur Lirzin hag e stokas ouz kein e gamarad, o lavarout :

« Na vez ket ken diod ; ma n'oulez netra, me am eus ezomm eun dra-bennak. »

Ne felle da Sant Per koulskoude kemer tra. Evelato, peogwir e wele ar roue e kemerfe a-walc'h egile eun dra-bennak e c'hourc'hemennas d'e arc'hantour leunia e sac'h d'ezañ gant aour.

*

* *

War-se e kemerjont o hent adarre hag evel ma oant erru e-barz eur c'hoad, e lavaras Sant Per da Vreur Lirzin :

« Bremañ e c'hellomp ranna an aour. »

— « Ya, a respontas egile, se a c'hellomp ober. »

Neuze e rannas Sant Per an aour hag e rannas anezañ e teir lodenn ; ma soñjas Breur Lirzin :

« Petore sorc'hennou a sav e penn hemañ c'hoaz ? Ober a ra teir lodenn ha n'omp nemet daou ! »

Sant Per a lavaras avat :

« Bremañ em eus rannet rik : eul lodenn evidoun, eul lodenn evidout hag eul lodenn evit an hini en deus debret kalon an oan. »

— « O, me am eus debret se » a respontas Breur Lirzin, hag o vounta prim an aour e-barz e c'hodell :

« Gallout a rez kredi ac'hanoun. »

— « Penaos e c'hell kement-mañ beza gwir ? eme Sant Per, eun oan n'en deus kalon ebet. »

— « Eo 'vat, breur, emichañs ! Bez' en deus eun oan eur galon kenkoulz ha pep loen all ; perak n'en defe hemañ nemetken hini ebet ? »

— « Ma ! mat ar bed ! eme Sant Per, mir an aour da-unan, nemet ne choman mui ganit ha mont a rin va-unan gant va hent. »

— « Evel ma kari ! a respontas ar soudard, kenavo ar c'henta ! »

Hag ez eas Sant Per gant eun hent all.

Soñjal a rae Breur Lirzin, padal : « Aet eo kuit ; n'eo ket fall. Eun iskis hag eur sant a zen a zo anezañ koulskoude. »

Bez' e oa gantañ eun tamm mat a arc'hant, nemet ne ouie ket ober gantañ ; drailha ha rei anezañ a bep tu a reas ha ne voe ket pell ma teuas da veza c'hoaz diarc'hant koulz ha biskoaz.

Neuze e tegouezas en eur vro ma klevas e oa marvet merc'h ar roue :

« Holla, a soñjas, n'eo ket fall an traou ; houmañ ec'h adlakaïn anezi da veo ha neuze n'em bo ket kollet va devez. » Hag heñ o vont betek ar roue hag o kinnig d'ezañ dihuni e verc'h. Evit gwir klevet en doa ar roue kelou eus eun den disoudardet a valee dre ar vro hag a c'helle azrei ar vuhez d'ar re varo. Soñjal a reas e oa Breur Lirzin an den-se, met evel n'en doa ket kalz a fiziañs ennañ, e c'houlennas kelenn digant e guzulierien ; ar re-mañ avat a lavaras ne oa netra da riskla peogwir e oa maro e verc'h.

Neuze e lakaas Breur Lirzin degas d'ezañ dour ebarz eur gaoter, e lavaras da bep unan mont er-maez, e trouc'has an izili, e skoas anezo en dour hag e c'houezas an tan dindan, heñvel evel m'en doa gwelet Sant Per ober. An dour a grogas da virvi hag ar c'hig

en em zistagas ; neuze e tennas ar relegou er-maez hag o lakaas war an daol. Ne ouie ket avat penaos o renka hag e lec'hias anezo mesk-ha-mesk. Goude-se ec'h en em lakaas dirazo o lavarout :

« En ano an Dreinded Santel, sav ! » hag e lavaras se teir gwech ; met ne fiñvas tamm ebet merc'h ar roue. Teir gwech all e lavaras c'hoaz ar c'homzou, met ne servije ket.

— « Plac'h ar c'hurun a zo ac'hanout », a grias, « sav alese, petramant 'ez da gaout ! »

Evel ma lavare kement-se e teuas Sant Per dre ar prenestr, gwisket adarre evel eur soudard kaset kuit :

— « Pagan ma 'z out, petra a rez amañ ? emezañ ; penaos e c'hellfe an hini varo sevel p'ac'h eus taolet e relegou mesk-ha-mesk evel-se ? »

— « Breur karet, graet am eus eus va gwella, a respontas egile. »

— « Ar wech-mañ ez an d'az tiboania, nemet e lavaran d'it kement-mañ : ma klaskez c'hoaz ober eun dra-bennak evel-se e teuio da daol da fall ; a-hend-all e ranki na goulenn na degemer an distera digant ar roue. »

War-se e lakaas Sant Per ar relegou en o renk reiz, e lavaras teir gwech : « En ano an Dreinded Santel, sav ! » hag e savas merc'h ar roue yac'h ha kaer evel kent. Neuze ez eas kuit Sant Per dre ar prenestr c'hoaz. Laouen e oa Breur Lirzin dre ma oa tremenet an traou ken brao ; drouk a oa ennañ koulskoude en abeg na c'helle kas netra gantañ.

« Karout a rafen gouzout memestra, petore sorc'hennou a dremen en e benn » a lavaras outañ eunan, « ar pez a ro d'in gant eun dourn, ec'h adkemer gant an dourn all ; n'heller ket e gompren. »

Neuze e c'houlennas ar roue ouz Breur Lirzin petra a felle d'ezañ kaout. Ne ranke degemer netra ; koul-

skoude e teuas a-benn, dre gomzou goloet da gaout e c'hoant, en doare ma lakaas ar roue karga e sac'h d'ezañ gant aour.

Pa zeuas er-maez, edo Sant Per dirak an nor hag hemañ da lavarout :

« Sell, petore den a zo ac'hanout ! N'am boa ket difennet ouzit degemer eun dra-bennak ? Ha setu eur sac'had aour ganit ! »

— « Petra d'ober, eme Breur Lirzin, peogwir eo bet karget d'in ? »

— « Lavarout a ran d'it : na glask ket ober seurt traou diou wech, a-hend-all e kousto d'it. »

— « Feiz, breur, na rez ket gwad fall gant se ; bremañ em eus aour, n'em eus ket poan da kemer gant gwalc'hi eskern. »

— « Ya, eme Sant Per, padout a raio pell moarvat ! Met, rak na gemerfes hentou fall c'hoaz, e roan d'az sac'h ar galloud-mañ : kement tra az po c'hoant da gaout ennañ, a ranko dont e-barz. Kenavo, bremañ n'am gweli ket mui. »

— « Beaj vat ! » a respontas Breur Lirzin, hag e soñje : « Da eo ganin az kwelout mont kuit, paotr iskis ma 'z out ! N'in ket war da lerc'h. »

Ne soñjas ket pelloc'h avat e galloud en doa roet d'e sac'h.

*

* *

Breur Lirzin a redas bro gant e aour ha ken buan hag ar wech kenta e teuas a-benn eus e zañvez.

Evel na chome ken gantañ nemet pevar c'hreuzer. setu ma tremenas dirak eun ostaleri hag e soñjas : « Graet eo an arc'hant da veza dispignet », hag e c'houlennas tri c'hreuzer gwin hag eur c'hreuzer bara. A-greiz ma oa azezet ha ma eve, e teuas betek e fri frond c'houek gwazi o rosta. Sellout a reas a-zehou

hag a-gleiz hag e welas en doa lakaet an ostiz diou waz e-barz ar fourn ; neuze e teuas en e spered ar pez en doa lavaret d'ezañ e gamalad : kement tra a c'hoantafe da gaout en e sac'h a rankfe dont e-barz.

— « Holla 'vat ! emezañ, ret eo d'in ober eun taolesa gant ar gwazi-mañ. »

Mont a reas er-maez ha dirak an nor e lavaras :

— « C'hoant am eus ma teufe an diou waz diouz ar fourn em sac'h. »

P'en doe lavaret kement-se, e tigoras e sac'h hag e sellas ennañ : edont eno o diou.

— « Alo ! mat eo ar stal ! emezañ ; barrek oun bremañ. »

Hag ez eas betek eur prad e-lec'h ma tennas er-maez ar gwazi rostet.

Edo da vat gant e bred pa dremenas en e gichen daou baotr hag ar re-mañ a selle gant daoulagad an naon ouz ar waz nà oa ket bet dispennet c'hoaz ; ma soñjas Breur Lirzin : « awalc'h ac'h eus gant unan. » Hag heñ gervel an daou baotr :

« Kasit ar waz-se ganeoc'h ha lipit anezi war va c'hont. »

An daou all a drugarekaas ha mont en ostaleri ma c'houlennjont eun hanter voutailhad win hag eun tamm bara ; ha setu i o kregi gant ar waz. An ostizez hag a selle outo a lavaras d'he fried :

« Emañ an daou-mañ o tebri eur waz rostet ; kae da welout 'ta ma n'eo ket unan eus hor re. »

Hemañ a redas betek ar fourn a oa goullo eveljust.

— « Petra, hailhoned ! Hervez, emaoc'h gant va gwazi ! Paeit dioustu, petramant ez an da c'hoari bazig dall ganeoc'h ! »

— « N'omp ket laeron, eme an daou baotr ; roet eo bet d'imp ar waz-mañ gant eur soudard er prad du-se. »

— « Ta, ta ! ne servij ket d'eoc'h klask touella ac'hanoun ; deut eo ar soudard-se amañ met, evel eun den a zoare, aet eo kuit dre an nor hep laerez netra. C'houi eo al laeron ha ret eo d'eoc'h paea. »

Evel na oant ket evit paea, e krogas er vaz hag e stlapas anezo er-maez en eur skei warno ken na c'helle.

*
* *

Breur Lirzin, padal, a yae gant e hent. Degouezout a reas en eul lec'h ma oa eur c'hastell kaer-dreist ha nepell ac'hano eun ostaleri dister. Mont a reas e-barz an ostaleri hag e c'houlennas bod evit an noz. An ostiz avat a gasas anezañ er-maez, o lavarout :

« N'eus plas ebet ken, leun eo an ti gant tud a zoare. »

— « Souezet oun, a respontas Breur Lirzin ; dont a reont amañ e-lec'h mont du-se er c'hastell kaer ? »

— « Ya, eme an ostiz, gwall-risklus eo tremen eun nozvez du-hont ; kement hini en deus klasket hen ober betek bremañ, n'eo ket deut er-maez ez-veo. »

— « P'o deus esaet re all, esa a rin me ivez, eme Breur Lirzin. »

— « Diwallit d'ober se, a lavaras an ostiz, ma tal-c'hit d'ho puhez. »

— « Gwelet e vo, eme Breur Lirzin ; roit d'in bepred an alc'houez hag eun dra vat bennak da zebri ha da eva. »

Neuze, an ostiz a roas d'ezañ an alc'houez ha da zebri ha da eva, hag ez eas-tre Breur Lirzin er c'hastell. Eno e tebras e walc'h ha c'hoant kousket d'ezañ da-c'houde, e c'hourvezas war an douar rak ne oa gwele ebet.

E kreiz an noz avat e voe dihunet gant eun trouz bras ; o tigeri e zaoulagad setu ma welas nao diaoul

divalo a-gelc'h hag a zañse en-dro d'ezañ. Ma lavaras Breur Lirzin : « Dañsit pez a garot, met na dostaït ket re. »

Tostaat a rae an diaoulien muioc'h-mui koulskoude ha kerzout a raent gant o zreid hakr, hogos war e zremm.

— « Chomit sioul, tasmantou diaoulek ! emezañ ».

Met gwasoc'h-gwas e teuent d'ezañ. Droug a savas ennañ neuze hag e huchas :

« Holla ! ez an da lakaat peoc'h amañ kent ma vo pell ! »

Hag o kregi e troad eur gador e stagas da skei en o mesk. Met nao diaoul ouz eur soudard, se a oa re, ha pa skoe war unan, e kroge ar re-all, a ziadreñv, en e vleo hag e tiskogellent anezañ en eun doare truezus.

— « Hopala ! lakepoded an diaoul ma 'z oc'h ! a-walc'h eo evel-se, gortozit eun tammig ! »

Ha war-se e krias :

« C'hoant am eus ma teufe an nao diaoul-mañ em sac'h ! »

Floup ! setu an nao e-barz. Starda a reas warno hag e taolas ar sac'h en eur c'horn.

Bremañ ma oa deut an traou da veza sioul c'hoaz, e c'hourvezas Breur Lirzin war al leur hag e kouskas betek ar beure.

Neuze e teuas an ostiz hag aotrou ar c'hastell a felle d'ezo gwelout penaos e oa tremenet an nozvez gantañ. Pa weljont anezañ yac'h ha sart e voent souezet hag e c'houlennjont outañ :

— « An teuziou n'o deus graet netra d'eoc'h ? »

— « Na petra 'ta ! a respontas Breur Lirzin, emañ o-nao ganin em sac'h. Bremañ e c'hellit chom adarre e peoc'h en ho kastell, ne vo ken tasmantet hivizi-ken. »

E drugarekaat a reas an aotrou hag e c'hopras

anezañ eus ar c'henta ; hag e kinnigas d'ezañ chom en e goskor, netra ne rafe diouer d'ezañ betek fin e vuhez.

— « Nann, eme Vreur Lirzin ; boaz oun da redek bro, c'hoant am eus da vont pelloc'h. »

Hag ez eas kuit.

Mont a reas en eur c'hovel hag e lakaas war an anneo ar sac'h ma oa ennañ an nao diaoul ; neuze e lavaras d'ar gov ha d'e vevelien skei warnañ. Skei a rejont a bep eil a nerz-korf gant o morzeliou bras, ma laoske an diaoulien eur youc'hadeg truezus.

Pa voe digoret ar sac'h goude-se, eiz anezo a oa maro ; met unan, azezet e-barz eur pleg, hag a oa c'hoaz e buhez, a en em ruzas er-maez hag a zistroas d'an ifern.

*

* *

Diwar-se e kantreas Breur Lirzin pell amzer c'hoaz dre ar bed ha neb a anavezfe kement-se a c'hellfe konta kalz a draou diwar e gont.

A-benn ar fin koulskoude e teuas da veza koz hag e soñjas en e dermen. Neuze ez eas da gavout eur manac'h-digenvez anavezet evel eun den a bedenn, hag e lavaras d'ezañ :

— « Skuiz oun o vale bro ha bremañ e fell d'in kaout an tu da vont betek rouantelez an Neñv. »

— « Daou hent a zo, a respontas ar manac'h : ledan ha plijus eo an hini kenta ha kas a ra d'an ifern ; egile a zo striz ha garo ha kas a ra d'ar baradoz. »

— « Sod e vefen, eme Vreur Lirzin outañ e-unan, ma kemerfen an hent striz ha garo. »

Hag e kerzas gant an hent ledan ha plijus hag e tegouezas en diwez dirak eun nor vras ha du, ha bez' e oa anezi dor an ifern.

Skei a reas Breur Lirzin ouz an nor hag ar porzier

a sellas piou a oa eno ; met pa welas Breur Lirzin e savas ar spont ennañ rak an navet diaoul e oa endeeun, hini a oa bet dastumet er sac'h hag a oa aet kuit alese gant e zaoulagad bloñset. Prim e prennas an nor hag e redas betek koronel an diaoulien :

— « Emañ er-maez, emezañ, eur gwall-zen gant eur sac'h ha c'hoant d'ezañ dont amañ ; met diwallit a lezel anezañ dont e-barz, anez-se e lakafe an ifern a-bez en e sac'h. Eur wech oun bet tapet gantañ evel-se ha lakaet en deus morzolia ac'hanoun en eun doare heugus.

Gant-se e voe lavaret da Vreur Lirzin loc'ha alese ha mont lec'h all.

— « Peogwir n'oulit ket va degemer amañ, a soñjas, ez an da vont da welout hag heñ n'eus ket eur plas er baradoz ; ret eo d'in kaout bod en eul lec'h bennak. »

Dont a reas war e c'hiz hag e kerzas ken na erruas dirak dor ar baradoz, hag e skoas war an nor. Endeeun edo azezet Sant Per e-kichen, da evesaat. E anaout a reas Breur Lirzin hag e soñjas :

— « Amañ e kavez eun anaoudeg, evel-se ez aio gwelloc'h an traou. »

Sant Per, avat, a lavaras :

« Kredi a ran, emichañs, e fell d'it dont er baradoz ? »

— « Lez ac'hanoun mont-tre, breur, ret eo d'in, moarvat, kaout eul lojeiz ; m'o dije va degemeret en ifern, ne vijen ket deut betek amañ. »

— « Nann, eme Sant Per, n'hellez ket dont amañ. »

— « Ac'hanta ! pa n'oulez ket ac'hanoun, adkemer da sac'h ; ne fell d'in kaout netra eus da berz, eme Breur Lirzin. »

— « Ma ! ro anezañ d'in neuze, eme Sant Per. »

Hag e astennas ar sac'h d'ezañ er baradoz dre ar

gloued ; e gemer a reas Sant Per ha skourra anezañ e-kichen e gador.

Neuze e lavaras Breur Lirzin :

« Bremañ, ra vin va-unan em sac'h ! »

War an taol e oa deut e-barz, hag e voe neuze er baradoz, ha Sant Per a rankas e lezel eno.

Breudeur GRIMM,

troet diwar an alamaneg gant Erwanig.

Da brederia :

« N'eo ket roet d'an holl an ijin, na zoken eur spered lemm met an trec'h diweza a ya d'ar re 'man ganto ar youl hag an dalc'h. »

*
* *

« Gwelout mat ar pez a c'hellan ober ha goude ar pez a fell d'in ober. Met pa vin krog, derc'hel. »

*
* *

« Tri berz-mat da gaout dreist holl en amzer a zo o ren : pasianted, nerz-kalon, dalc'husted. »

*
* *

« An hini a ya d'ar gad gant ar sonj da veza trec'het a zo sur d'hen beza. »

Ar c'hofad kignez

Pa zeu mare ar c'hignez e teu d'in-me, ivez, eñvor eus Matulin an Touller-puñsou, eun diaoul a zen, eur c'houzoug-karn d'ezañ, hag a gave kalz aesoc'h mont d'an ostaleriou da zispign e arc'hant eget diskenn er puñsou d'e c'hounit.

Eun devez e oa Matulin o vont da « sistra » war ar maez, rak ne oa gwenneg ebet mui en e c'hodell ha nebeutoc'h c'hoaz a c'hoant-labourat en e galon, pa welas dirazañ, e korn eur park, eur gaer a wezenn-gignez, enni kement a frouez druz hag azo-mat ma plege ar skourrou dindan o bec'h.

Kerkent e teuas an dour e genou ar paotr. « Hop ! emezañ, ha ma rafen eur c'hofad eus ar re-mañ ? Ken bras int ha kerez pe barbiolez. Abaoe pell' zo n'em eus ket bet ar blijadur da zibri frouez seurt d'ar re-mañ. Kredi a ran e raint kement a vad d'am c'halon eget ar banne sistr treñk a vo stlapet d'in er gêr dosta ! »

Ha setu Matulin o krapa er wezenn-gignez.

Daoust hag hen eo bet deuet d'eoc'h, eur wech bennak, ar soñj da brederia war an eurvad a c'hellfe kaout eur c'hoz troet en eun taol-krenn en eul labous ? An eurvad-se, d'am meno, a dlefe beza divent.

Setu ar pez a c'hoarvezas gant Matulin. O veza ne oa boazet nemet da duria douar p'en doa c'hoant da labourat, ne grede ket e c'helle eun den bourra dindan an neñv splann, e-touez ar glazvez. Met buan e kollas ar gredenn-se rak gwrez an heol laouen, c'houez-vat ar maeziou ha, dreist-holl, blaz ar c'hignez a reas d'ezañ chom er wezenn kalz pelloc'h eget

e soñje. En em gavout a rae eno evel eul logodenn e-touez ar bleud.

Ha ne gollas ket e amzer, m'hel lavar d'eoc'h.

A c'henaouadou e tiskenne ar c'hignez e kof al lonteg, eskern hag all. Ken druz e oa ar frouez-se ma rede an dourenn anezo eus an daou du d'e c'henou penn-da-benn e chiñk hag en e grubuilh...

Chom a reas Matulin er wezenn-gignez tost d'eun hanter-devez, met, war-dro an abardaez, e krogas ennañ ar boan-gof.

Diskenn a reas neuze, diouz ar wezenn da glask eul lec'h distro bennak evit ar gefridi na « c'hell ket an aotrou kure ober evit an aotrou person », evel ma vez lavaret e Kerne.

Met pebez abadenn, va zud kaez. Ne yeas ket tamm ebet an traou en doare ma soñje da Vatulin. Kement a vec'h a oa warnañ ma teuas da veza gwall-livet ha ma kredas e rankje mont da gavout ar medisin evit beza disammet diouz e boaniou. Eun dizenor bras a vije bet an dra-se evitañ, rak morse n'en doa lakaet e dreid e ti an den-se na bet digarez d'e c'hervel war e dro.

Matulin a oa lemm e spered ha kerkent ma tiwane eur menoz en e benn e klaske an tu d'e seveni. Mont a reas betek eur c'horzad-keuneud ha, gant e gontell, e trouc'has diouz eur bod dero eun tammig krop hag e gempennas a-zoare.

Talvezout a reas d'ezañ ar benveg-se da zistanka ar c'horzennou, evel ma lavare, ha gwir e oa rak, pa guitaas al lec'h distro a oa bet dibabet gantañ evit ober e blegadenn, e chomas war e lerc'h eur mell bern eskern-kignez, tost d'eur sailhad war a greder.

YEUN VRIANT ar Goz-Kêr.

Ar pevar den dall

Bez' e oa pevar den dall o vrabañsal e c'hellent kaout eun anaoudegez resis diouz an traezou zoken ha pa vefent bihan ha kuz.

Eun dervez ma oant o tivizout war an hent e klevjont trouz ; hag int, dre guriusi unan bennak en o c'hichen, gouzout e oa eun olifant. Unan eus an dalled a lavaras neuze : « An olifant, peseurt furm e gwirionez a zo d'ezañ ? — Evit c'hoaz n'hen merzomp ket, bremañ avat emaomp o vont d'hen ober. » Hag an tri all a-gevret : « Ya, ya, gwir eo, hep mar ebet » — ha diredek o fevar da veudika korf an olifant, d'ezo da zirouestla rik-ha-rik e neuz.

Ar brasa anezo a zalmetas kostezenn an olifant hag ar pez a santas a oa eur mell gorreenn blaen. A bihana a zournatas diaraok e dreid, an trede a grogas en e drompilh hag ar pevare a stokas ouz e zent hir.

Goude-se, diwar an enklaskou-santout-se, e lakajont en o fenn emskeudenni furm an olifant. « Bez' ez eo an olifant, eme ar brasa, heñvel ouz eur voger ledan ha plaen evel ma lavarfen eun devenn uhel ». Hag ar bihana ha respont : « Heñvel eo an olifant ouz eur wezenn, d'ezi eur groc'henenn roufennek. Ha te oc'h asuri ez eo par d'eur voger ; na pebez fazi a rez ! » An hini en doa kroget en trompilh a lavaras neuze : « An olifant n'eo nag eur voger nag eur wezenn met heñvel eo avat ouz eur gorzenn wevn ». An hini en doa stoket ouz an dent hir a stagas da c'hoarzin goap : « Direiz-tre eo ar pez a livirit holl, emezañ ; diouz m'em eus gellet evesaat, bez' ez eo e gwirionez eur pez baz hir ha lufr ».

Setu krok an tabut etre ar pevar den dall ken ma c'hoarze an dud en o c'hichen o klevout anezo.

Tennet diouz eur fablenn sinaek gant eur brezoneger o studia war ar sinaeg.

KUZULIOU AN EJEN D'AR VUOC'H

Eun ejen hag eur vuoc'h
'kreiz ar park o peuri
p'o doa karget o c'hof
ez ajont da zisheolia
hag en eur daskiriat
n'em lakjont da gomz
kerkoulz eus an amzer
evel eus ar saout all.
« Te, ejen, eme ar vuoc'h
« ne vezez gwelet morse
« oc'h ober lez d'ar buoc'hed ;
« n'ac'h eus ket a garantez ?
« Koulskoude e welan
« ec'h eus atao levenez
« n'out ket taget gant ar c'hoant
« nag an dristidigez. »
An ejen a respontas
« me a zo louzaouet
« eus ar garantez am boa
« gwechall evit ar buoc'hed.
« Na buoc'h nag ouner,
« pegen brao e vefe,
« ne garin ket anezi,
« rak bet am eus ar pare
« eus ar garantez kaer-meurbet a lavarer,
« 'padal n'eo 'met poan pa soñjer
« goude beza pignet uhel e lein an neñvou
« ez eo kalet an diskenn e traonienn ar poaniou.
« Ha petra chom ganeoc'h da c'houde an huñvre
« 'met eur beg c'houero da vanet da beuri !

« Buoc'h grit eveldoun dilezit ar garantez
« hag e viot evel ma 'z oun, karget a levenez. »

Ha c'houi, merc'hed yaouank, soñjet ho pefe biken
petra oa kuzuliet d'ar vuoc'h gant an ejen ?
Hennez a zo heñvel ouz kalz paotred faro
kent beza ejen a zo bet gwall daro.

KLAOZENNEG.

WAR MARO AN TARGAS « GRI-GRI »
GRAET GANT E INTANVEZ « MINETTIG »

Me ho ped, didostait, holl gizier Montroulez
Deuit da gemmesk ho taelou gant re an intanvez
An intanvez glac'haret gant eun anken garo :
Gri-Gri va muia karet, Gri-Gri a zo maro.

Digwener eus ar mintin, an Ankou drouklivet
Pehini siouaz na espern na kizier na razed
Hep truez d'e yaouankiz, hep truez d'am glac'har
En deus skoet anezan gant e falc'h dihegar.

.. ..
.. ..

« ... Dimeus va holl dizursou me a zo kastizet
Lonket em eus al louzou prientet d'ar razed. »

O peurlarout ar gomz-se e benn mouk a gouezas
E zaoulagad difluket, euzus a lugernas
'Vel eur c'houlaouenn rousin dare da echui
Intanvez e oan siouaz, ar paour kaez ne oa mui.

Tennet eus Oberou Prosper Proux (1811-1873).

Ar Sourded

Anavezet mat eo gant an holl al loened bihan-se ken euzus ha ken doñjerus da welout. Ar re-grenn anezo o deus eun hanter troatad hed pe war-dro. Kerzout a reont a-ruz war o faoiou berr ha tenna a reont da c'hurlazed dopes ha teo. N'o deus ket skant war o c'horf ; o c'hroc'hen lugernus a zo du-pod ha marellet gant takadou melen. Beva a reont el lec'hiou dourek hag en toullou leiz ha teñval.

Da vare ar sec'hor vras, a zo bet o ren e-pad an hañv, bremañ ez eus daou vloaz, e rojont tro d'in da chom souezet mik. Eun nozvez ha ma edon o tistrei d'ar gêr em c'harr-tan, e teuas a greiz-holl, da heul an arne a oa savet, eur gaouad-c'hlao klouar da zistana ha da freskaat an douar kalamantet ha disec'het gant gwrez an heol bero. Koueza a reas, da genta, melladou beradou druz ha rouez ha, bep eun tammig, e teujont da veza munutoc'h ha stankoc'h war eun dro.

Daoust ma plij gwelloc'h d'in, evel d'an darn vuia eus an dud, ar sec'hor eget ar glebor, e voen sederaet o welout an amzer o vont da c'hlao. Re bell a oa edor war c'hed a gement-se hag eur blijadur a voe evidoun soñjal e teuje ar parkeier hag ar foenneier da veza glaz adarre goude beza bet dienez dour e-pad keit-all.

Dirazoun e taole leterniou va c'harr-tan o sklerijenn hag a-dreuz ar sked anezo e tremene, diniver ha trellus evel luc'hed, beradou glao stank ha luc'hus-kenañ. Nerz ar goulou eo o lakae da lintra evel ma raent.

Tevel a reas ar glao, koulskoude, hag e chomis sabatuet o welout war an hent bras terduet ha flour eun niver ken bras a sourded ma kredis edon oc'h huñvreal. A-dreuz hag a-hed d'an hent, strewet dumañ du-hont ha war hed tri pe bevar zroatad an eil diouz egile, edo an amprevaned-se, sederaet-holl gant dousijenn ar glao, oc'h en em ruza eus an eil glazenn d'eben. Sklerijenn va c'harr-tan o para war an douar, a rae d'ezo sevel o fenn d'an nec'h. Doare o devoa da veza spontet gant sked va leterniou.

Peuz-buhan e kerze va gwetur war an hent kompez ha gleb hag he rodou lijer a flastre didruez kement sourd hag en em gave dindano. Ober a ris meur a leo evel-se o frika dibaouez n'oun ket evit lavarout pet eus al loenedigou doñjerus-se.

Pa zegouezis er vourc'h m'emaoun o chom enni, ne gavis sourd ebet, ar pez a voe eur frealz evidoun, rak ne vije ket bet plijet d'in nemeur kavout etre va zreid, en eur zont diouz ar c'harrdi betek va zi, amprevaned ken euzus-all. D'am soñj ne zle ket beza darempredet kalz ar bourc'hadennou ganto na, ken nebeut-all, al lec'hiou ma 'z eus kalz tud o chom.

Antronoz ez is gant va gwreg d'eur chapel hag a zo brudet en tolead, e-lec'h m'hon doa lakaet lavarout eun oferenn evit seveni eur gouestl hon doa graet. Mont a rejomp di war hon troad gant eur beleg ha penn-da-benn an hent e kavjomp n'ouzon ket pet kant sourd maro, flastret moarvat gant ar c'hirri a oa bet tremenet eno an derc'hent.

Souezet-bras e voe va gwreg hag ar beleg ouz o gwelout ha lavarout a ris d'ezo e oan bet ken bamet hag int, eun nebeut euriou diagent, p'am boa kavet war va hent eun engroez eus al loenedigou-se. Eno, avat, ne oa nemet sourded maro ; ar re-veo a oa distroet d'o zoullou pa oa deuet an deiz da bara.

Daoust d'in da veza bet savet war ar maez koulz lavarout, ar wech kenta a oa d'in da veza gwelet kement-all a sourded. Ken bras souezenn am boa bet ganto ma teuas eñvor d'in eus ar pez am boa klevet lavarout diwar o fenn.

Hervez ar C'hallaoued e c'hell ar sourded beva e-barz an tan ha bez' ez int, ouspenn, loened dinoaz. Kredenn tud hor bro, da vihana hini Kerneviz ar Stêr Aon, n'eo ket heñvel tamm ebet.

Lakaet en deus an Aotrou Doue war an douar, emezo, bep seurt loened. Darn anezo a zo doñv ha reiz, met darn-all a zo droug-kenañ. Koulskoude, perziou mat o deus holl ha pep hini anezo en deus e gefridi da ober er bed-mañ, rak kement tra a zo bet graet gant ar C'hrouer, mestr bras ar Furnez, a zle beza talvoudek da vab-den.

Ar sourded, avat, evito da veza noazus e meur a zoare, a ro skoazell d'an dud da chom yac'h. Int-i eo a zastum ar binim a sav war an eienennòu hag a zalc'h naet ha kempenn dour ar puñsou hag ar feunteuniou.

Met gwall-draou eo an amprevaned-se ha, pa begont en dud, ne c'heller ket o lakaat da ziskregi. War am eus klevet e yeas, eur wech, eur vaouez da gerc'hat eur sailhad dour diouz an noz. P'he devoe leuniet he lestr e savas c'hoant ganti da eva eur banne dour fresk hag e lakaas he muzellou ouz kantenn ar sailh. Met, siouaz, eur sourd a oa e-barz ha kregi a reas e skoach he muzellou. Kaer a voe ober war he zro, ne zeuas den a-benn da lakaat an amprevan euzus da zistarda e javedou. Chom a reas da vransigella en istribilh ouz genou ar vaouez, euget ha strafuilhet gant an doñjer hag ar boan. Gant eun tamm houarn ruz e reas ar medisin d'ezañ diskregi, koulskoude, hag, abaoe e lavarer n'eus nemet an doare-se da lakaat ar sourded da zispega.

E meur a lec'h e kreder n'eo ket yac'hus chom tost d'ezo e-pad pell amzer o veza ma vez kontammet an aer gant o anal.

Kalz kasoni o deus tud hor bro ouz ar sourded ha troet int d'o merzeria. Gwelet em eus bet va-unan, n'ouzon ket pet gwech, brochou keuneud sanket en douar hag a veze ouz ar penn uhela anezo sourded treuzet ha toullgofed o tifreta truezus gant o lost hag o faoiou krabotek. Lezet e vezent evel-se da vervel ha da zisec'ha dindan an heol.

Hervez eur c'hrenn-lavar anavezet mat er c'hornad-bro hag a zo etre Menez Arre hag ar Meneziou Du :

M'en dije klevet ar sourd ha gwelet ar c'ho (1).
Ne vije padet den e-barz ar vro.

YEUN AR GO.

(1) Ar c'haz.

An dra reta

Edon o lenn d'al lun Fask. Klouarien an nevez-amzer o koueza war ar vro-mañ am lakae da gaout eun tammig keuz d'an nevez-amzeriou tremenet war zouar Breiz — eul lizer moulet war niverenn *Feiz ha Breiz* Pask 1940, ha bet skrivet gant eun den yaouank e ano Yann-Thomas ar Ravalleg.

Lizer skouerius e meur a zoare.

En amzer-mañ, ken trubuilhus, ma tremen an darvoudou a-benn kas, ma ne c'hellomp ket zoken damboueza ar pez a vo an amzer da zont, e plij d'hor spered distrei gwech-ha-gwech war an tremenet, adpoueza an darvoudou, o c'heñveria, ha klask tenna o zalvoudegez douna evit ma talvezint kenkoulz all evit an amzer da zont.

Daou pe dri foent a sell ouz istor ar brezoneg a garfen displega amañ da heul.

I

Ar pez am lakae lizer ar Ravalleg da brederia en deiz all, eun dra a zeuer da ankounac'haat gwech-ha-gwech, eo ez eo ar brezoneg evidomp *an dra reta.*

Ankounac'haet e vez gant ar vrezonegerien, na verzont ket splann a-walc'h atao dibarded ar yez a zo o hini. Ankounac'haet e vez gant ar c'hallegerien, re wan alies ar youl-deski enno, eürus da gaout kudennou all da leunia o c'halon, dremweliou all ma c'hell o daoulagad para warno gant nebeutoc'h a enklask eget ar yez se, enni nebeut a levriou, a gelaouennou, d'ezi eul lennegez dilufr ha nebeut a vrud.

Ha da betra 'ta e talvezfe d'imp beza Breiziz ma ne vefe mui a vrezoneg ?

Eun dra eo hag a zleomp en em c'houlenn dizehan, seul greñvoc'h m'eo arvarusoc'h stad ar yez.

II

Ha sed amañ ar gentel a ro d'imp e seiz linenn ar paotr yaouank-mañ :

« Neuze, avat, e komprenis e oa diank d'in an dra reta da gaout evit beza eur gwir Vreizad.

« Rak-se, distrôet d'ar gêr (diouz Bleun-Brug Lanuon), gant geriaduriou, yezaduriou, e teuen da veza ezel eus « Ober ».

« ... Ha dre eun eurvad, e c'hoarvezas d'in beza echuet an teir skol dre lizer, ar c'henta a viz gwengolo 1939, pa voe beuzet ar bed-holl gant ar reuz a anavezit ! »

Pouezomp mat ar c'homzou diweza mañ : setu eun den, kroget gant studi ar yez goude Bleun-Brug Lanuon da viz gwengolo 1938 hag a zo gouest da skriva bloaz goude : echu am eus gant teir skol dre lizer *Ober*, gouest oun da skriva e brezoneg. Pebez lorc'h diabarz d'an den-se deut a-benn da c'hounit an dra reta, pebez kennerz evidomp-ni holl en em vodas, e Gwengamp da viz gwengolo 1931 hag a fellas d'imp « ober » eun dra bennak evit ar brezoneg. N'hor boa evel danvez nemet hor youl-vat, hon heug ouz ar pez a c'hoarveze neuze e rannou 'zo eus an emzao breizek. Pebez kennerz evidoc'h c'houi dreist-holl, Marc'harid Gourlaouen, a vlegn ken aketus ar re a grog gant studi ar yez abaoe m'eo bet savet ar skol izel e miz ebrel 1932. Pebez tamall ivez evit ar re glouar a zo chomet a-strob, evit ar re a zo bet re zister ar c'hoant enno, a lavar hep ehan abaoe dek vloaz : « A-benn bloaz e prometan d'it beza gouest da dremen Ar Sim-

bol » ha na vefent ket bremañ c'hoaz evit tremen an Trec'h kenta.

III

Deski ar yez n'eo ket eun dra dister. Pep hini diouz ar re o deus torret o fenn er skolajou war ar saozneg, an alamaneg pe ar spagnoleg a c'hell rei testeni a se. Ar re ivez a zalc'h soñj eus bloaveziou o yaouankiz ma oa ar skol o sanka ar galleg en o fenn.

Hag ar Vreiziz niverus o deus staget gant studi ar c'hembraeg pe an iwerzoneg, pet anezo a zo deut a-benn ?

War eur c'hannadig lieskrivet a veze embannet gant *Ober* d'ar mare, e lakais, da viz genver 1934, eur pennad o rei stad ar skoliou dre lizer e-pad an daou vloaz araok. Pegen kenteliusoc'h e vefe bremañ eun danevell reiz goude eiz vloaz, o veza dreist-holl m'eo skoliou dre lizer *Ober* an dra gloka, an dra gendalc'husa bet savet betek-hen e Breiz evit deski ar yez.

War an nebeut kantadou-tud o deus tremenet dre ar skoliou-se, — ha niver an dud a zo bet war studi ar brezoneg a souez atao, ken uhel ez eo, — pet den en deus e gwirionez graet e vad diouto ?

Dister niver ar re a anavezan. Ha ma reer ar gont ez eus eun dournadig mat evelato. Hag ar re-se o anavezer a-douez kalz re all : gounezet o deus an trec'h, an trec'h war o gwanded ha war an holl enebourien diniver a zo war o hent. Dirazo en deus paret neuze eul luc'h dilavar a zo hini eur sevenadurez o deus adkavet dre o c'hoant hag o youl.

IV

E sell rei d'an dud-se ar fiziañs enno o-unan eo en deus *Ober* savet arnodenn *an Trec'h*. An Trec'h kenta evit ar re a zo deut evit ar wech kenta barrek

da vestronia ar pep reta diouz ar yez. Evit ar re all savet betek ar pal uheloc'h, ar pal ma teu ar brezoneg da veza benveg ar vuhez pemdeziek, evit ar re o deus hen desket, ma n'eo mui eun harz evit ar re her gouie, eo bet savet an Trec'h Meur. N'eo hemañ — nemet dre e zanvez ledanoc'h marteze — nemet eun adsavadenn diwar ar « Simbol » bet reizet gant *Gwalarn* adalek 1929.

Goulenn a ran ouz an holl Vretoned teurel evez mat ouz talvoudegez arnodenn an Trec'h. Arnodenner oun bet meur a wech evit ar Simbol ha merzet am eus ar souez o deveze tud 'zo — ha komz a ran dreist-holl diouz unan diouz an arnodennou diweza bet tremenet e Brest — da welout e oant gouest da ober implij diouz ar brezoneg. Ne lavaran ket sevel dioustu skridou lennegez c'hlan evel m'eo bet ar c'hiz eur mare : houmañ a zo eur gudenn all. — An arnodennou-se a ro brud d'ar yez ha lañs d'an emzao. Arabat e vefe eta o dilezel.

Hag ar galv-mañ a ran : — en amzer vrezel-mañ dreist-holl m'eo dalc'het kalz ac'hanomp-ni pell diouz ar vro, ma welomp abaoe pevar pe bemp bloaz lano ar c'hallegiez o tirolla war hor bourc'hadennou ha zoken war hor maeziou evel eur vosenn-red — ouz kement hini a fell d'ezañ arnodi e nerz e c'houlennan : goulennit ouz *Ober* ho lakaat da dremen an arnodenn dioustu ma vo gellet. Ouz kement trec'hour, ouz kement kelenner e c'houlennan ivez : klaskit tud nevez da arnodi, lakait ho skolidi barrek da dremen an arnodenn.

Evit ma vevo ar brezoneg.

D.K. KONGAR.

Studiomp ar Yez

Ar son CH hag ar ger CHADENN [a]

Da ziskouez penaos ez eur deut da spisaat istor ar brezoneg, taolomp eur sell war eur son a zo d'ezañ ha ne gaver ket er yezou predenek (1) all : ar CH (2), a dalv kement hag ar SH saoznek hag ar SCH alamanek. An aotrou D'ARBOIS DE JUBAINVILLE en deus studiet ar ger *chadenn* er c'heñver-se, ha ne rin amañ nemet berrzisplega e labour e brezoneg (3).

Chadenn a zo deut en hor yez diwar ar ger latin *catêna*. Nemet mar bije deut a-ziwar *catêna* war-eeun, e vije bet miret d'ezañ e lizerenn-dal K, evel da « g-kabestr », eus *capistrum*, — « kala », eus *calendae*, — « kaoter », eus *caldaria*. Dont a ra eta eus al latin a-dreuz eur rannyez c'hallek (4).

Er « Ganaouenn Rolan » (eil hanterad an 12 vet kantved), e kaver ar ger *caeine*, da lavarout « chadenn ». Eus *catêna* e vefe deut da *g-caeine* dre an treuzstummidigeziou-mañ : *catêna* > **cadêna* > **cadeine* > *caeine*. Er geriou latin ez eo aet an T da D kent ar 7vet kantved G.H.S. ; chomet eo an D er geriou romanek en o stumm kosa ; D « etrevogalek » a zo koazet etro hantervez an 12vet ktv. Deut eur da gredi eta e kaved war-dro 1100 eun adstumm **chadeine* da *g-*cadeine*, er rannyezou gallek nesa da Vreiz. Eus ar rannyezou gall-ha-norman-se e vije deut ivez er brezoneg ar geriou « aotre » eus **autrei*, adstumm *otroi* (*octroi* hizio) a-ziwar *auctoritas* (aotroniez, galloudiez) ; « dale », eus **delei*, adstumm *délai*, a-ziwar **disliquare* (e galleg : délayer).

Spisaat a c'hellomp c'hoaz pe da vloaz ez eo bet degemeret *chadenn* e brezoneg, dre studi ar mont eus T da D ennañ. E brezoneg ez a an T etrevogalek

da D e-doug an 10vet ktv. Da skouer, e kavomp e Levr-Diellou Redon an ano-den a zo bremañ *Madeg* anezan skrivet *Matoc* e 867 ; e 1081, skrivet eo *Madocus* (5) ; etre 826 ha 872 e kavomp *Kadoudal* skrivet *Catunotal* (6) ; e 1060 e kavomp *Cadodal*. El latin ez eo c'hoarvezet eun hevelep kemm, nemet araok ar 7vet ktv. a voe. Er geriou latin degemeret e brezoneg kent ar 7vet ktv. ez eo bet kemmet an T e D e-doug an 9vet ktv. pe war-dro. Ar geriou latin degemeret e brezoneg goude ar 7vet ktv., a oa D a-benn neuze d'ezo, ez eo bet kemmet o D d'ezo diwezatoc'h, en 11vet ktv. A-douez ar re genta, dibabomp *catêdra* aet da « g-kadoer » er 15vet ktv., hizio « kador » ; *saturni* aet da « sadorn » ; *trinitatis*, aet da « d-trindet » er 15vet ktv., hizio « treinded » ; *civitatis* aet da « g-keoded ».

E-touez an eil re, kemmet o T e D kent dont er brezoneg, hag a zo aet o D da Z en 11vet ktv., e c'hellomp lakaat *bodellus*, eus *botellus*, aet da « *v-bouzellou* » ; *grabadum*, eus *grabatum*, aet da « *c'h-gravaz* », *ruda*, eus ruta, aet da « ruz » (louzaouenn gontammus) (8). Gant ar Z-se ez arouezomp hizio'n deiz eur son a zo bet distreset gant brezonegerien Vreiz ha miret glan gant brezonegerien Gembre, a skriv hen DD (9) : eus al latin *gradus* e teu, da skouer, ar ger kembraek *gradd* (= derez) ; eus ar ger heñvelwrizienn *graduale* e teu ar ger brezoneg *grazuel, grazal*. Eur c'hemm heñvel a c'hoarvezas gant ar ger latin *praedicare* aet da « b-prezek », a oa d'ezañ en e wrizienn eun D etrevogalek, aet da Z en 11vet ktv.

Chadenn a vije deut er brezoneg diwezatoc'h c'hoaz: aet an T latin da D, paouezet gant ar brezoneg a drei D e Z. O veza m'eo bet kollet an D etrevogalek war-dro 1150 gant ar galleg hag e rannyezou, o veza a-hend-all ma kemme ar brezoneg an D etrevogalek e

Z kent 1100, e welomp anat e tle beza bet *chadenn* degemeret en hor yez etre 1100 ha 1150. Alese an daolenn-dastum-mañ : Deut er brezoneg

kent ar 7^{vet} : ktv. : *kador, sadorn, dreinded, keoded, pedenn ;*

etre ar 7^{vet} hag an 11^{vet} ktv. : *bouzellou, gravaz, ruz, melezour ;*

etro an 10^{vet} ktv. : *preiz, moneiz* (10) ;

war dro 1100 : *chadenn.* IAKTIMAGUS.

D'ar re a vennfe mont pelloc'h en anaoudegez ar brezoneg koz hag ar c'heltieg ez erbedan start ar pevar levr diaz-studimañ :

Notennou diwar-benn ar Gelted koz, levrenn 6^{vet} : Ar yez hag al lennegez

D'Arbois de Jubainville : *Phonétique et Dérivation Bretonnes.*

Jozeb Loth : *Chrestomatie Bretonne.*

Jorj Dottin : *La Langue gauloise.*

NOTENNOU

(1) Da c'houzout eo ar brezoneg, ar c'hembraeg hag ar c'herneveg ; an iwerzoneg, ar skoseg hag ar manaveg a reer yezou gouezelek anezo.

(2) Distagit « ché ». Ar *c'h* a zistager kentoc'h « ac'h » pe « èc'h ».

(3) Sellit *Revue Celtique,* 3de levrenn, enebennou 223-229.

(4) Mar bije deut ez eeun eus al latin, e vije bet **kaden* bremañ pe *g-*kadon,* goude bout bet **kadoen* : kv. ar c'hembraeg *cadwyn* = chadenn. Evel-se hon eus *koar* a-ziwar « kêra » (LAT.), *koat* a-ziwar « *kéton* » (KELT.), *kantol* (e krenn-vrezoneg *kantoel*) a-ziwar « *kandela* » (LAT.), *higolen* (en hen-vrezoneg *ocoluin*) a-ziwar « *akulêna » (KELT.), *nadoz* (e krenn-vrezoneg *nadoez,* aet d'ar trégerieg *noade* dre dreuzlec'hiason) a-ziwar « *snatêda » (KELT.).

(5) A-ziwar ar c'heltieg **matâkos* = madek, mat.

(6) Distagit *Katwotal.*

(7) Distaget hep mar *kiwitâtis.*

(8) *bodellus,* h.a. : stummou latin-izel pe latin-pobl ; *botellus,* h.a. : stummou latin-uhel pe latin klasel.

(9) Distaget evel « TH dous » ar saozneg e *the, thine.*

(10) Eus *praeda* > *prêda* > *preide ; moneta* > *monêda* > *moneide ; preide* ha *moneide* a zo stummou gall-ha-norman.

Lennet war ar c'helaouennou

— War an « New chronicle » an aotrou Paul Reynaud, merour bras bro c'hall a skrive e miz meurz diweza evit amerikaniz :

« ... *Europa a zlefe kemer skouer war ar Stadou-*
« *Unanet Eno ez eus eiz ha daou ugent bro, d'ezo*
« *ar gwir d'en em ren o-unan e-keñver ar politikerez,*
« *ar mererez, ar barnerez, oc'h ober koulskoude*
« *brasa gorread douar a eskemm kenwerzel diharz*
« *a zo er bed...* »

Salo d'imp e vo graet gant ar mennad-se da zibenn ar brezel pa vefer oc'h adober Europa.

*
* *

O komz ouz ar broiou skandinavek « Ere Nouvelle » an 21 a viz c'houervrer a lavare :

« ... *Evit chom dishual, keneiled skandinaviz, ez*
« *eo ret beza dellezek a frankiz. Hogen ar frankiz ne*
« *gar nemet ar re greñv a galon...* »

Gwir eo kement-se evit an holl boblou.

*
* *

War « Je suis partout » an 29 a viz meurz ez eus eur bajennad leun diwarbenn Breiz. Ar c'helaouenner a zispleg d'imp penaos e Brest ez eo bet a-hed eun dervez o welout tremen ar c'huzul-refurm evit ar vartoloded. Rei a ra d'imp dindan an ano « Ar mirlec'h-tud » (1) eur verzadenn chomet war e spered a-zivout an deiz-se. Setu eun darn anezi :

« ... *Penaos goude eun deveziad goulennata ken* « *skuizus, penaos mirout da veza sebezet, penaos* « *chom hep beza strafuilhet gant ar ster denel-se o* « *tirolla hep ehan dirak hon daoulagad, gant ar mir-* « *lec'h-tud-se ma suner dioutañ a wall daoliou-* « *riboul* (2), *a daoliou riboul euzus...* »

Siouaz !

*
* *

Lenn a reomp war « Dihunamb », miz ebrel, kement-mañ :

DIHUENNET E KOMZ GALLEK

« *Un tu benak* » *ar en talben, éh es eùeheit é tè er Germaned de ben a gleuet er hemenneu reìt dré belgomzér, en tu doh Frans. Ha mestr hor soudarded, hag e oè brehonegerion el lod muian anehé, dihuennet dohtè a gomz galleg ha laret en em-chervij ag er brehoneg. A oudé ne gomprennant nitra kén én tu-ral !*

M. I.

(1) Mirlec'h = réservoir.
(2) Riboul = pompe.

AR BREZONEG ER C'HENWERZ

Daoust d'an eneberez dre zindan e kaver muioc'h mui a berz Bro-C'hall a-zivout hor yez, derc'hel a ra da vont atao war gresk niver ar c'henwersanted o deus meizet ec'h c'hell eun embannerez vrezonek aozet mat beza evito eur skoazell prizius evit gwerza ha bruda o marc'hadourez.

Laouen omp o venegi amañ da heul eun nebeut anezo :

*
* *

— An Ao. Vallée mestr eun ti-labour, straed Kallag e Montroulez, a zo talbenn e baper-lizer skrivet e brezoneg.

Lenn a reomp ivez ar geriou man war ar folennou paper stoub en deus graet moula evit bruda e di :

Kunverez ha roudennerez
ruilhou-mala evit ar milinou bleud
Bez' e werzer ruilhou-mala da jench — h.a.

*
* *

— An holl e Breiz a anavez bremañ ar remed ken efedus, a-enep ar paz, anvet an « TORR-ASME » hag aozet gant Ao. Bothorel apotiker en Huelgoat.

An Torr-asme e gwerz en holl diez apotikerez e Breiz.

*
* *

— E ti Nicolle, marc'hadour gwin e Plougastel-Daoulas, e kaver ar « GWIN HEBEBAR ».

War skritell ar boutailhou e vez merket kement-man :

« *Kreñv ha nerzus*
gantan yec'hed peurbadus ».

— An Ao. Yann Ar Beg, apotiker e Kemper (hent Douarnenez), a werz eul louzaouenn enepkaledenn, « AN HINI GWELLA » hec'h ano, hag a zev hep mank ar c'haledennou ; kaout a reot ivez en ti :

« Dourenn Sant Ronan
da drouc'ha ar paz ».

*
* *

— War eun ti-ispiseri, 48, ru Vras en Asnières (e-kichen Paris) ec'h c'heller lenn ar geriou-man :

« Bretoned prenit traou eus ar vro
mat ha marc'had-mat »

Eun ali da veza heuliet gant ar vrezonegerien a ro d'imp ar c'henwerzer-se.

*
* *

— Perak e pasait ?

Ha n'anavezit ket ar SIROP KELTIEK, ar gwella remed a-enep ar paz, ar raoul hag ar bronchit.

— Eun ali all.

Evit diwall diouz ar grip, sunit eur bastilhenn TOR-PAZ, a zo ouspenn blaset ken mat.

E gwerz en holl diez apotikerez e Breiz aozet en arnod-vaou ar mezeger apotiker Th. Moreul e Landerneau.

*
* *

Brezoned, m'hoc'h eus c'hoant ober vat d'hor yez skoazellit ar c'henwerzerien kalonek se ha komzit endro d'eoc'h diwar benn o marc'hadourez.

Evel-se eo hepken e teuor a-benn da zigas anebeudou ar brezoneg er c'henwerz.

PRENIT BREZONEG

Fentigellou.

AN TREMENIAD HAG AN DAOU DOER

Daou doer a oa o labourat war doenn eun ti nevez pa dremenas dirazo, war an hent bras, eun den teo ha lart pignet war eur marc'h-houarn hag a oa restriz an dibr anezañ evit e benn-adreñv.

— « Sell'ta ! a hopas an eil toer d'egile, sell'ta pegen ledan eo reor an den-se !

An tremeniad, droug ennañ, a respontas kerkent : « He ! ledan her c'havez, beg koad ? Ma ! n'eo ket bras a-walc'h c'hoaz, koulskoude, evit stanka da c'henou d'it !! »

AR BIDOC'HIG.

KOMZOU BUGALE

Eur wech e lavaras mamm Yfig d'he mab :

— « Yfig ! setu amañ eun aval ; kemer anezañ, nemet n'e zebr ket da unan ; ro e lod d'az preur ha rann an aval evel eur breur. »

— « Petra eo se, mamm : ranna evel eur breur ? » a c'houlennas Yfig.

— « Ranna evel eur breur, a respontas ar vamm, eo rei al lodenn vrasa d'egile. »

War-se ez eas Yfig da gaout Yann, e roas an aval d'ezañ en e zourn en eul lavarout.

— « Dal ! Rann anezañ-te evel eur breur « »

ER SKOL

Ar mestr.

« Bremañ, a gredan, hoc'h eus komprenet petra a dalv ar geriou « aketus » ha « lezireg ». Ac'hanta, Lom, p'emañ ar c'hlas en e-bez o labourat, o skriva pe o jedi start ha p'emañ unan nemetken o sellout hep ober netra, petra a zo anezañ ? »

Lom.

« Ar mestr-skol. »

Yannig.

« Mamm, me ' garfe e vije rond ar c'hlas. »

Ar vamm.

« Perak 'ta ? »

Yannig.

« Neuze n'am bije biken da vont er c'horn. »

An aotrou.

— « Perak e ouelez evel-se, bihan ? »

Ar plac'hig vihan.

— « Yann ha Per o deus vakansou ha me n'em eus ket. »

An aotrou.

— « Perak n'ac'h eus ket vakansou ? »

Ar plac'hig vihan.

— « N'ez an ket c'hoaz d'ar skol. »

KELEIER

Sav.

Ar gelaouenn SAV a zo harzet outi dont er-maez ; kuzul ar gelaouenn en deus goulennet hag a c'houlenn bepred perak. Gortoz a raio pell amzer eur respont moarvat daoust d'ezañ gouzout ervat penaos emañ kont gant an traou...

Tremenet e oa an niverenn diweza dre ar gontrollerez ha peogwir, a-hervez, n'eo ket difennet c'hoaz skriva e brezoneg, ne chome mui nemet d'he c'has d'ar goumananterien. Petra an diaoul en deus dalvet d'ezi beza sac'het ? N'eus abeg reiz ebet — unan kuz zo avat !

Klask a raer distrei hor c'henvroiz brezonegerien diwar o yez, digalonekaat anezo o tiskar pe oc'h argas, hep trouz, sioula ma c'heller, ar c'helaouennou brezonek ; rak kas o deus hor mistri o welout al lañs kemeret gant ar brezoneg er bloaveziou diwezamañ, o welout ez eo skrivet muioc'h mui, o welout e vez graet gantañ e-touez ar vrezoned desket.

Ha peogwir ne gavont doare reiz ebet da zifenn ouzimp lakaat hor peadra da dalvezout, e rankont kemer eun doare pilpous.

Hag etre ma vefer a-ratoz o vouga hor yez hor c'hannaded a raio van da c'houlenn ma vo desket er skoliou.

Ker-Vreiz, Paris.

Kuzul Ker-Vreiz a c'houlenn diganimp embann ar pennad-man :

« Ker-Vreiz a zo bet serret gant ar polis d'an 2 a viz kerzu ; pa oad deuet da lakaat ar siell war an nor e oa ebarz an-ti, ouspenn ar plac'h yaouank eus gward, eun nebeut soudarded, lod oc'h c'hoari kartou, lod oc'h ober musig, en o zouez tri gall. Dont a raent eno evit en em zidui ha dre ma ne gouste netra d'ezo... Ar c'homiser a gasas holl anezo gantañ hag a c'houlennatas anezo, zoken, war hon eus klevet, e felle d'ezañ lakaat an tri soudard gall da ansav e oant « emrenerien » vrezon. Ar paour kaez tud a zo bet pell o tizouezi !

*
* *

M'hon doa graet eus Ker-Vreiz e derou ar brezel eun ti digemer evit ar soudarded, e oa hepken e soñj d'ober vat d'hor c'henvroiz, evit ma c'helljent kaout e Paris eun ti d'ezo o-unan. Ouspenn, a drugarez an arc'hant digaset d'imp gant eun nebeut tud kalonek hon doa kroget da gas pakadennou d'ar vrezoned war an talbenn... Ma oa disfiziañs ouz hon oberenn e oa aes awalc'h hec'h evezia... Kavet eo bet gwelloc'h he distruja... Met ar soudarded hepken a zo gwaz ouz an taol-se peogwir ni hag a gemer hep aon war hor c'hein an holl giriegez ni n'eus bet kammed klasket afer ouzimp. Gwasoc'h ! Goulennet hon eus ha derc'hel a reomp atao da c'houlenn beza galvet gant ar varnerien da rei diskleriadennou... van ebet... respont ebet...

Ne feller ket lavarout d'imp zoken eus a belec'h e teu ar gourc'hemenn da serri dor Ker-Vreiz... Kaer hon eus ober... abaoe 5 miz zo... an abeg gwirion : mirout ouzimp d'en em zifenn. Rak ma ouifemp da biou klemm e vefe diaes chom hep terri an urz diot-se peogwir n'eus d'ezañ diazez reiz ebet... Kaer zo bet

studia al levriou hag ar skridou brezonek laeret d'imp...

Setu ar pez a c'heller sonjal da c'hortoz :

— ma raemp drouk perak chom hep barn ac'hanomp, ni an dud kiriek, perak chom hep lakaat ac'hanomp en toull-bac'h ?

— ma ne raemp nemet vat perak mirout ouzimp da genderc'hel ?

Bennoz doue da vihana d'ar re o deus skoazellet ac'hanomp da vruda hon oberenn, en o zouez merour « Breiz e Paris ».

*
* *

Evit c'hoaz n'eo ket bet difennet ouzimp kas pakadennou d'hor c'henvroiz, setu ma talc'homp d'hen ober gant an arc'hant a zeu d'imp :

Setu aman ar c'hontou abaoe ar re zo bet war SAV — adalek ar 15 a viz du betek an 30 a viz ebrel :

Digaset d'imp : An itr. De Saint-Pierre : 200 l. — letanant Renaud : 100 l. — is. letanant Maze : 80 l. — dim. Gourlaouenn : 20 l. — Gab ar Moal : 20 l. — En holl . . . . . 420 l.

Mizou evit ar pakadennou kaset . . . . . 545 l.

Nebeut awalc'h a dra eo. Kalz muioc'h evel just ec'h c'helljemp beza graet ma ne stourmjed ket ouzimp evel m'her graer... »

Difennet pellgomz e brezoneg e Breiz.

En Departamant ar Finister, eo bet difennet, abaoe derou ar brezel, pellgomz e brezoneg, ar yez komzet gant an tri c'hard eus an dud ha komprenet gant an holl zoken gant dimezelled ar post.

Aotre a zo avat da bellgomz e saozneg, daoust d'ar

saozneg beza evit c'hoaz eur yez estren e Breiz hag e Bro C'hall hag ouspenn dianav d'an hevelep dimezelled.

Kompreno a garo.

Met petra a ra hor c'hannaded hag a lavar diwar c'horre emaint a-du gant ar brezoneg ?

Netra, aon o deus beza kemeret da emrenerien.

Kanvou.

— An Dimezell Anna Mevel marvet e miz du d'an nao, e Braspartz.

Hor gourc'hemennou a gengañv d'he mamm an Itron Mevel, d'he c'hoar ha d'he breur an Itr. hag an Ao. Herve Maze.

— An Ao. Bastian Flamang eus Plougasnou, ofiser war ar c'hirri-nij, maro e Brest en e servij e miz genver.

Hor gourc'hemennou a gengañv d'he wreg.

Ganedigeziou.

— An Itr. ha an Ao. Gw. Berthou o deus roet kelou d'imp eus ganedigez o federvet merc'h, Lena, hec'h ano.

— « Anna Mari ha Mona Mikaela Maze a zo laouen o kemenn d'eoc'h ginivelez o c'hoar vihan Mari-Helena e Lopereg ar 7 a viz meurz. »

— An Aot. hag an It. Josef Maze a gemenn d'imp ganidigez o merc'h, Franzesa, d'ar 27 a viz genver.

— An Ao. Ar Menn a zo o paouez skriva d'imp : « ... D'an 20 a viz ebrel eo bet ganet Erwan-Arzur Ar Menn. Yac'h pesk eo e vamm hag hen... »

Levenez d'ar c'herent hag hetou a vuhez hir hag eurus d'ar vugale vihan.

Euredou.

— An Dim. Mauger hag an Ao. Fouere, doktor war ar gwir, a zo bet euredet en iliz Sant-Sulpis Paris d'an 19 a viz kerzu.

— An Dim. Linz hag an Ao. Marsel Audig, apotiker, a zo bet lidet o eured en iliz Sant-Honore d'Eylau e Paris d'an 13 a viz ebrel.

— Kelou hon eus bet ivez eus eured an Dim. Henriet Brelivet (eus ti Jos) gant an Ao. Talleg e Kastellin.

Hor gwella gourc'hemennou hag hetou a eurusted d'an dud nevez.

Kelou eus hor soudarded.

Bet hon eus kelou digant eun nebeut eus hor c'heneiled soudard :

— An is-letanant Maze a zo bremañ o labourat war e vicher.

— Stervinou, hag hon eus gwelet a-nevez'zo e Paris, a skriv d'imp : « ... Kalz a vreiziz a zo amañ hag en hor yez ec'h c'hellomp divizout met ne veizont ket evit c'hoaz talvoudegez ar brezoneg... » Siouaz !

— Gab Ar Moal a zo atao e skol an ofiserien ; bep an amzer e skriv d'imp ; war e lizer diweza e oa war-nes tremen e arnodenn-skol.

— Al letanant Renaud a skriv d'imp. « ... Emaoun bremañ pell eus ar « Saverien » ha n'eus breizad 'ebet ganin. N'eus forz, alies e soñjan er vrezonegerien hag er brezoneg... »

— Ar Beg, apotiker, a lavar d'imp war e lizer diweza : « ... d'ar vrezonegerien a-vihanik eo sevel pennadou evit ma chomo yac'h ha kreñv ar yez... »

N'eo ket hepken d'ar re-se met d'an holl vrezonegerien hag a c'hell skriva e talv an ali-se ; rak arabat d'eur vluenn vrezonek melga epad ar brezel — eun druez e vefe — n'eus ket re anezo.

— Ar sergant Ar Menn galvet da soudard ha bet eur pennad e Gwengamp a zo distroet da Paris. Emañ oc'h ingali kirri-dre-dan evit ar arme.

— Ar Fusteg a zo bet oc'h ober eur gwel d'imp epad e ehan-servij.

— An adjudant Kere, o labourat war e vicher a vez gwelet a wech an amzer pa dremen dre Paris.

— Hamon a zo bet nevez anvet da « aspirant » war ar c'hirri-brezel goude eun arnodenn start.

— An Sergant Loiz Ar Floc'h a lavar d'imp emañ bremañ war aodou an Normandi oc'h ober gward.

— P. Philippon Ar Ven, kasarnet e Breiz eur pennad mat zo, a zo aet bremañ war harzou Bro-C'hall.

— Ar Mee a vez gwelet ivez e Paris alies.

Moulerez 17, ru d'Algesiras, Brest. *Ar Merour* : MAZE.

Ar skol Gembraek dre lizer

« SKOGEM », ar Skol Gembraeg dre lizer, a gendalc'ho da vont en-dro daoust d'ar brezel. Da gregi ganti, ez eo ret *gouzout ervat ar brezoneg lennek.* Goulennit ar Reoliadur digant an aotrou BERTHOU, 9, rue Solférino, Lambézellec (Finistère). Ne goust mann evit ar soudarded.

SONEREZ

Ar sonerien biniou pe vombard galvet d'ar brezel zo pedet da gas o chomlec'h da :

Herve LE MENN

M.d.L. T.C.D.N. 24

bureau central avenue d'Orléans, Paris (14ᵛᵉᵗ)

Skol Vrezonek

Skol Ober a zalc'h gant he c'henteliou brezonek dre lizer.

Evit kaout diskleriadennou skriva d'an

Dim. GOURLAOUEN,

30, rue de la Borderie — Douarnenez (Finistère)

It da zebri da tiez

JOS-BEUZEN

(eus ar C'hlostr-Pleyben)

pe 27, rue Vandamme — pe 18, rue Mayet
pe 38, rue Monsieur-le-Prince

KRAMPOUEZ, STRIPOU, KIG SAL HAG ALL

"SAV"

Kelc'h-gelaouenn drimiziek

(quaterly — Revue trimestrielle)

koumanant bloaz : 20 lur

Kas an arc'hant d'an Aotr. Daniel
9 ter, rue de Rouvray, Neuilly (Seine)

C. C. 1902-50 Paris